

Міністерство освіти і науки України
 Національний технічний університет
 «Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки

Фінансово-економічний факультет

Кафедра обліку і аудиту

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню **магістра**

(бакалавра, магістра)

студента Близнюка Владислава Михайловича
 (ПІБ)

академічної групи 071М-19з-1
 (шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
 (код і назва спеціальності)

спеціалізації «Облік і аудит»
 (назва спеціалізації)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
 (офіційна назва)

на тему: «Організація та методика обліку, аналізу та контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва (на прикладі ФОП Близнюк В.М.)»
 (назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Шишкова Н.Л.		
Рецензент			
Нормоконтроль	Шишкова Н.Л.		

Дніпро
 2020

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

обліку та аудитуПашкевич М.С.

_____

(прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню магістра

(бакалавра, магістра)Студенту Близнюку В.М. академічної групи 071М-19з-1

(прізвище та ініціали)

(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)спеціалізації «Облік і аудит»
(назва спеціалізації)за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(офіційна назва)**на тему:**

«Організація та методика обліку, аналізу та контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва (на прикладі ФОП Близнюк В.М.)»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____
№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	Теоретико-методологічні засади обліку, аналізу та контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва	01.10.2020- 01.11.2020
2	Методика та організація обліку суб'єкта малого підприємництва на прикладі ФОП Близнюк В.М.	01.11.2020- 20.11.2020
3	Організація контролю діяльності ФОП Близнюк В.М.	20.11.2020- 05.12.2020

Завдання видано

_____

(підпис керівника)

Шижкова Н.Л.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 02.09.2020Дата подання до екзаменаційної комісії 12.12.2020р.**Прийнято до виконання**

_____

(підпис)

Близнюк В.М.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 55 с., 2 рис., 14 табл., 5 додатків, 53 джерела.

СУБ'ЄКТИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА, АНАЛІЗ, КОНТРОЛЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ, ОБЛІК, ПІДПРИЄМЕЦЬ, ЗВІТНІСТЬ.

Об'єкт розроблення – господарські операції щодо обліку діяльності ФОП Близнюк В.М.

Мета роботи – теоретичне узагальнення методологічних та методичних аспектів організації обліку, аналізу і контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва, надання повної та неупередженої інформації про облік і контроль фізичної особи – підприємця (ФОП).

Результати та їх новизна – вдосконалення методики бухгалтерського обліку діяльності суб'єкта малого підприємництва; гармонізація основних принципів побудови обліку та контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва з урахуванням потреб управління; уточнення визначення економічних категорій «діяльність суб'єкта малого підприємництва», «облік ФОП», «звітність ФОП».

Визначені основи побудови обліку і контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва. Продемонстровано організацію документального оформлення діяльності суб'єкта малого підприємництва. Наведено методику організації обліку діяльності суб'єкта малого підприємництва. Визначені операції ФОП, як об'єкт контролю. Наведено загальну методику проведення контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва. Запропоновано заходи щодо вдосконалення обліку і контролю діяльності ФОП Близнюк В.М.

Практична значимість кваліфікаційної роботи - полягає в тому, що її використання дає можливість розробити рекомендації з удосконалення обліку та контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва відповідно до сучасних умов господарювання. Отримані результати спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку підприємства.

ЗМІСТ

	стр.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	8
1.1 Економічний зміст, склад і класифікація діяльності суб'єкта малого підприємництва	8
1.2 Нормативно-правове регулювання обліку і контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва	16
1.3 Аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників, що мають вплив на діяльність ФОП Близнюк В.М.	20
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ПРИКЛАДІ ФОП БЛИЗНЮК В.М.	25
2.1 Організація облікового процесу діяльності ФОП Близнюк В.М.	25
2.2 Документування господарських операцій з обліку діяльності ФОП	27
2.3 Облік діяльності ФОП	29
Напрями удосконалення методики та організації обліку діяльності ФОП Близнюк В.М.	33
Висновки до розділу 2	35
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ФОП БЛИЗНЮК В.М.	36
3.1 Мета, завдання, джерела перевірки діяльності суб'єкта малого підприємництва Державною податковою службою України	36
3.2 Методика проведення та документальне забезпечення контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва Держпраці	41
3.4 Напрями вдосконалення контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва	43
Висновки до розділу 3	45
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49
ДОДАТКИ	56

ВСТУП

Актуальність теми. На поточному етапі розвитку національної економіки, зокрема в умовах зростаючої інтеграції з економікою та висококонкурентними ринками Європейського Союзу, оперативний та якісний облік, аналіз та контроль діяльності має забезпечувати для українських підприємців стійкі передумови для підвищення ефективності та конкурентоспроможності.

Більш ніж значущими ці тенденції стають для сфери малого бізнесу, оскільки суб'єкти малого підприємництва зазвичай функціонують у найбільш конкурентних ринкових нішах та, на відміну від великих компаній, позбавлені значних чоловічих та фінансових ресурсів, отже для малих підприємців значно складніше долати наслідки системних економічних криз на кшталт поточної ситуації, спровокованої пандемією коронавірусної хвороби. Тож ефективність обліку, аналізу та контролю діяльності у кризових умовах фактично є неодмінною умовою життєздатності суб'єкта малого підприємництва.

Протягом останніх років вітчизняними та зарубіжними економістами здійснено ряд ґрунтовних досліджень та публікацій, присвячених питанням обліку, аналізу та контролю діяльності суб'єктів малого підприємництва. Найбільшу увагу даним проблемам в сфері малого бізнесу та підприємництва приділяли наступні науковці: З.С. Варналіс [1], В.А. Кредісов [2], О.В. Довгальова [3], Т.А. Говорушко [4-5], С.В. Мочерний [7] та інші.

Визнаючи значний внесок цих учених, слід зазначити, що сучасні тенденції розвитку ринкових відносин, зростаюче використання цифрових технологій та активний перехід українського бізнесу на дистанційні форми роботи внаслідок карантинних обмежень вимагають шукати нові варіанти вирішення проблем обліку, аналізу та контролю в сфері малого підприємництва, адже існуючим дослідженням притаманний більш класичний підхід до розкриття цих питань.

Аналіз літератури дозволив дійти висновку про обмеженість розкриття певних аспектів обліку, аналізу та контролю діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є теоретичне узагальнення методологічних та методичних аспектів організації обліку, аналізу і контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва, надання повної та неупередженої інформації про облік і контроль фізичної особи – підприємця (ФОП).

Для досягнення поставленої мети дипломного дослідження необхідно вирішити наступні завдання:

- розглянути теоретико-методологічні засади обліку, аналізу та контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва;
- дослідити методiku та організацію обліку суб'єкта малого підприємництва;
- дослідити стан нормативно-правового регулювання обліку і контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва в Україні;
- розробити заходи щодо удосконалення системи обліку та контролю діяльності ФОП.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є господарські операції щодо обліку діяльності ФОП.

Предметом дослідження є питання організації обліку, аналізу та контролю діяльності ФОП Близнюк В.М.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, вирішення завдань використано методи:

- теоретичного аналізу та синтезу, абстрагування та конкретизації, узагальнення, порівняння, моделювання – для вивчення досвіду організації обліку, аналізу та контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва;
- бухгалтерське спостереження – для збирання первинної інформації про факти господарської діяльності та її реєстрація в документах.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що за

характером та змістом розглянутих проблем, об'єктом і предметом дослідження магістерська робота є комплексним дослідженням, результатом проведення якого є формування єдиної економічної концепції обліку та контролю діяльності фізичної особи – підприємця.

Узагальнено: особливості проведення податкових перевірок (камеральних, планових, позапланових, фактичних) та перевірок Держпраці для суб'єктів малого підприємництва .

Удосконалено: політику стимулювання збуту ФОП шляхом створення веб-сайту для участі в е-комерції, отримання додаткових можливостей розвитку ФОП в епоху цифрової трансформації.

Обґрунтовано: необхідність ведення бухгалтерського обліку для ФОП з метою ефективного управління шляхом впровадження хмарних сервісів для обліку ФОП, в т.ч. організація первинного обліку товарних запасів підприємця для забезпечення ефективної перевірки податкових органів.

Практичне значення одержаних результатів роботи полягає в тому, що їх використання дає можливість розробити рекомендації, спрямовані на удосконалення обліку, аналізу та контролю операцій суб'єкта малого підприємництва, зокрема у сфері торгівлі сантехнікою та будматеріалами. Отримані результати спрямовані на підвищення аналітичності, достовірності й оперативності обліку та контролю господарчої діяльності фізичної особи – підприємця.

Апробація результатів магістерської роботи. Результати цього дослідження доповідалися та обговорювалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін» (м. Полтава, 22 жовтня 2020 р.) [8].

Структура і обсяг роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів і висновку, що викладено на 55 сторінках друкованого тексту. Матеріали магістерської роботи містять 2 рисунків, 14 таблиць. Список використаних джерел із 53 найменування подано на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1 Економічний зміст, склад і класифікація діяльності суб'єкта малого підприємництва

Організація обліку на малих підприємствах, яка залежить від ряду факторів, повинна забезпечувати вчасне і правильне складання і подання фінансової звітності зацікавленим користувачам.

Малий і середній бізнес забезпечує вирішення наступних проблем (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Проблеми, які вирішує малий і середній бізнес у державі

№	Проблема	Характеристика
1	Створення нових робочих місць, забезпечення зайнятості працездатного населення	Як наслідок, скорочення кількості людей, які потребують соціальної допомоги. Ця функція є важливою у разі нестабільності функціонування ринку праці, за наявності значної кількості безробітних та інших подібних соціальних проблем
2	Забезпечення соціальної стабільності та зниження рівня бідності	Питання соціальної стабільності завжди актуальне у разі зростання соціальної напруги в суспільстві
3	Можливість енергійним і заповзятим людям відкрити свою справу у виробничій, науковій та іншій діяльності	Реалізація підприємницького потенціалу громадян
4	Збільшення кількості суб'єктів господарювання	Збільшення надходження до бюджету. Зростання частки ВВП, яку створюють малі підприємства
5	Збільшення частки середнього класу	Збільшення соціальної та політичної стабільності. Ніякий вид праці за наймом не забезпечує рівень доходів, які можна прирівняти до підприємницьких
6	Підвищення стійкості та конкурентоспроможності підприємств	Малі і середні фірми по широкому спектру продукції частіше починають розроблення і випуск нових товарів

Джерело: сформовано за [1, с. 20]

Отже, успіх підприємництва можна пояснити такими причинами: поглиблення спеціалізації в наукових розробках зумовило те, що здебільшого

невеликі фірми йдуть по простішому або ризикованішому шляху, працюють у неперспективних галузях.

Поняття малого підприємства нерозривно пов'язане з поняттям малого підприємництва і часто ототожнюється.

У науковій літературі в широкому розумінні визначення понять «мале підприємництво» та «малий бізнес» зроблено З. Варналієм [1, с.23]. «Мале підприємництво – це самостійна, за рахунок власних коштів, систематична інноваційна діяльність громадян-підприємців та малих підприємств на власний ризик з метою отримання підприємницького доходу (надприбутку)» [1, с.23].

До того ж, як стверджують економісти, малий бізнес – це діяльність будь-яких малих підприємств та окремих громадян (фізичних осіб) з метою одержання прибутку. Практично це будь-яка діяльність зазначених суб'єктів господарювання, спрямована на реалізацію власного економічного інтересу. Не обов'язково це має бути особливо ризикова та інноваційна діяльність на засадах повної економічної відповідальності [1, с.25]. Саме в цьому чиннику З. Варналій вбачає різницю між поняттями «мале підприємництво» та «малий бізнес».

Такої ж точки зору придержується й В. А. Кредісов, який вважає, що доцільно розрізнити ці два поняття. «Мале підприємництво передбачає не просто відносно невеликі розміри підприємства та масштаби господарської діяльності, а й його обов'язкове базування на особливо ризикованій та інноваційній основі, на повній економічній відповідальності, на персоніфікованих і гнучких методах управління й організації відтворення з метою отримання максимального підприємницького прибутку з одиниці затраченого капіталу» [2, с.7].

Як зазначають Довгальова О.В. та Балабенко О.В.: «Мале підприємництво – особлива форма економічної активності, що передбачає орієнтацію на досягнення комерційного успіху; інноваційний та ризиковий характер діяльності; перспективність спрямування на подальший розвиток, розширення масштабів і сфери діяльності; свободу та самостійність суб'єктів у прийнятті управлінських рішень та здійсненні бізнесу; майнову відповідальність підприємця за результати господарювання; постійний характер господарської

діяльності, укладання регулярних, а не одноразових угод [3, с.14]». І вони теж погоджуються з тим, що діяльність малого бізнесу не обов'язково має бути ризикова та інноваційна. [3, с.15].

З наведених трактувань можна зробити висновок, що малий бізнес, представниками якого є малі підприємства та фізичні особи-підприємці, тільки набуваючи рис інноваційності та ризикованості, може бути віднесений до малого підприємництва. Автори навчального посібника «Малий бізнес» Говорушко Т.А. та Тимченко О.І. пропонують таке визначення: мале підприємство – це особлива система економічних відносин, за яких головною рушійною силою, суб'єктом господарювання є підприємець, котрий поєднує особові й матеріальні фактори відтворення на інноваційній основі, особистій ініціативі та економічній відповідальності й зацікавленості, ризику з метою одержання підприємницького доходу. Щодо визначення малого бізнесу, то в посібнику зазначається, що основу малого бізнесу становлять невеликі (малі) підприємства, характерними ознаками яких є незначна кількість штатних працівників та невеликі обсяги виробництва [4, с.12].

В своєму авторефераті Говорушко Т.А. уточнює визначення малого підприємництва як самостійну, на власний ризик, під власну майнову відповідальність ініціативу, діяльність власника, що характеризується прагненням до інновацій, незначними обсягами виробництва, ґрунтується на використанні економічних ресурсів та спрямована на отримання фінансово-економічного і соціального результату.

Далі зазначається, що цей погляд ґрунтується на емпіричних дослідженнях, які свідчать, що мале підприємство не можна трактувати як беззаперечно інноваційну діяльність. Інноваційна активність малих підприємств перебуває під впливом значної кількості чинників, які часто не сприяють реалізації підприємцем інноваційної функції. Тому більш доцільно вважати мале підприємство діяльністю власника, що за певних сприятливих умов набуває інноваційного характеру. [5, с.10]

Достатньо обґрунтованим уявляється визначення малого бізнесу, як індивідуальної форми власності, яка характеризується незалежним менеджментом, власним капіталом, локальним районом операцій, малими розмірами; при цьому йому відводять роль у забезпеченні зайнятості та інноваціях (до винаходів малого бізнесу відносять літаки, аерозоль, гелікоптери, персональні комп'ютери та ін. [6, с.58]). Перераховуючи сутнісні ознаки бізнесу та підприємництва в навчальному посібнику «Основи бізнесу», автори роблять висновок, що за сучасних умов високо конкурентних ринків неможливо реалізувати основну мету бізнесу (отримання прибутку) без використання нових ідей, застосування інновацій, властивих підприємству якостей. [7, с.10] Виходячи з вищенаведених міркувань, можна стверджувати, що малий бізнес і мале підприємство максимально наближені за своїм економічним змістом, передусім – за ознакою інноваційності.

Вважаємо цілком задовільним (за аналогією з роботами [6, с. 57; 8, с.46; 9, с.13; 10, с.425; 11, с.30]) таке формулювання: малий бізнес – мале підприємство, в подальших своїх дослідженнях ці категорії будуть розглядатися як синоніми. До того ж аналіз трактування цих категорій у законодавстві України показав що в офіційних нормативно-правових документах не визначено поняття «малий бізнес», але є поняття «мале підприємство», тобто в Україні ці поняття законодавчо теж ототожнюються. Переважна більшість наукових визначень малого бізнесу чи малого підприємства розглядає як головний критерій - одержання прибутку. Однак, в сучасних умовах господарювання на перший план виходить критерій забезпечення самозайнятості власника цього бізнесу, зайнятості членів його родини та знайомих партнерів.

Навіть в такій розвиненій країні як США, наприклад, при реєстрації свого бізнесу треба спочатку визначитися, чи буде він реєструватися як прибутковий, або ж як неприбутковий. Тому пропонується наступне авторське визначення: малий бізнес або мале підприємство – це підприємницька діяльність, яка здійснюється малими підприємствами відповідно до установлених

законодавством критеріїв, а також громадян-підприємців, які ведуть самостійну господарську діяльність для забезпечення самозайнятості та зайнятості членів своєї родини та інших громадян на власний ризик, як правило, маючи за мету одержання прибутку. В економічній літературі по-різному висвітлюються критерії віднесення підприємств до малого та середнього бізнесу. На підставі аналізу існуючих закордонних розробок і трактувань, можна зробити висновок, що загалом існує три підходи щодо визначення критеріїв віднесення підприємств до малого бізнесу – кількісний, якісний і комбінований.

Відмінності в організації облікового процесу на малих підприємствах залежать від особливостей функціонування діяльності малих підприємств з позиції площини нормативного поля та інформаційних вимог користувачів облікової інформації, а також завдань бухгалтерського обліку.

Одним із найважливіших організаційних питань бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва є вибір форми бухгалтерського обліку, адже кожна форма обліку передбачає поєднання різних видів облікових реєстрів, які повинні забезпечити оперативний контроль, своєчасність, повноту і достовірність узагальнення у бухгалтерському обліку всіх здійснюваних господарських операцій, які відбувались у суб'єкта господарювання. Суб'єкти малого бізнесу на власний розсуд можуть використовувати різні форми обліку, але обрану необхідно зафіксувати в Наказі про облікову політику та дотримуватися її протягом звітного року.

Якщо говорити про особливості організації системи бухгалтерського обліку, то вона на малих підприємствах залежить від наявності наступних варіацій:

– вибір системи оподаткування (згідно із законодавством підприємства, незалежно від розмірів та форм господарювання, можуть обирати як загальну систему оподаткування, так і спрощену систему, якщо відповідатимуть відповідним критеріям);

– вибір форми організації бухгалтерського обліку (відповідно до законодавства існує чотири варіанти вибору суб'єктів ведення бухгалтерського обліку, кожен з яких може бути обраний власником);

– вибір системи бухгалтерського обліку (залежно від обсягів здійснюваної діяльності та вимог законодавства, суб'єкти малого підприємництва можуть обирати загальну, спрощену та просту форми бухгалтерського обліку та складати на цій основі загальну, спрощену або просту фінансову звітність);

– використання плану рахунків (мають право на вибір як загального, так і спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку, в залежності від форми організації та обраної системи оподаткування);

– можливість ведення бухгалтерського обліку без використання плану рахунків та принципу подвійного запису (є характерним для суб'єктів мікропідприємництва) [4, 20].

Враховуючи позиції науковців, можна визначити, що факторами впливу на організацію обліку суб'єктів малого підприємництва є:

1. Форми організації бухгалтерського обліку.

Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11] передбачено самостійний вибір форми організації бухгалтерського обліку:

– введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;

– користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;

– ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;

– самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися, та в бюджетних установах.

2. Застосовуваних форм облікових реєстрів – форми бухгалтерського обліку.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено, що підприємство самостійно обирає форму бухгалтерського [11].

Форма бухгалтерського обліку суб'єкта малого підприємництва визначається побудовою облікових реєстрів, способом і технологією облікових записів у них, з врахуванням особливостей діяльності. Є різні форми бухгалтерського обліку, про які ще згадаємо. Вибір їх залежить від того, які вимоги поставлені перед обліком у системі управління підприємницькою діяльністю.

3. Обрання системи оподаткування залежно від групи платника податків.

Згідно норм Податкового кодексу України суб'єкти малого бізнесу можуть застосовувати два варіанти оподаткування: загальну систему оподаткування та спрощену систему оподаткування [12]. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності передбачає особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених Податкового кодексу України, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Загальна система оподаткування, обліку та звітності має складну систему ведення бізнесу з точки зору обліку та звітності. Проте вона дозволяє займатися будь-яким видом діяльності та немає інших обмежень, що притаманні спрощеній системі оподаткування. Загальна система оподаткування складається з сукупності податків і зборів до бюджету, що нараховуються у встановленому законами України порядку.

Наукові дослідження підтверджують як переваги так і недоліки зазначених систем оподаткування (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Переваги та недоліки систем оподаткування суб'єкта малого підприємництва

Система оподаткування	Переваги	Недоліки
Загальна	відсутність обмежень у видах діяльності та обсягу доходу і кількості працівників; більш широка можливість планування та оптимізації оподаткування (внаслідок впливу обсягу видатків на базу оподаткування); розмір сплачуваного податку на прибуток прямо залежить від обсягу прибутку за звітний період	складність адміністрування (більш суворі вимоги до ведення обліку та складання звітності); досить високе податкове навантаження, особливо за наявності найманих працівників тощо
Спрощена	простота нарахування єдиного податку; спрощене ведення обліку і відносна простота заповнення звітності; звільнення від сплати платником єдиного податку, низки податків і обов'язкових платежів; витрати на оплату продукції платників єдиного податку-юридичних осіб можуть бути віднесені на витрати контрагентами-платниками податку на прибуток	базою оподаткування є весь обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), без вирахування витрат підприємства

Джерело: сформовано за [12]

За нормами Податкового кодексу України виокремлено 4 групи платників єдиного податку [12]:

1) перша група – фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 300000 гривень;

2) друга група – фізичні особи-підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку або населенню, виробництво або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб; обсяг доходу не перевищує 1500000 гривень.

3) третя група – фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої

організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 5000000 гривень;

4) четверта група – сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75%.

Однак, якщо перша та друга група відносяться безперечно до суб'єктів малого бізнесу, то для третьої та четвертої груп застосовується обмеження щодо кількості працюючих, відповідно до Господарського кодексу України не більше 50 осіб.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку і контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва

Нормативні документи, що регулюють діяльність та організацію бухгалтерського обліку у малому бізнесі представлені в таблиці 1.3.

Законом України від 05.10.2017 р. №2164-VIII внесено зміни до ст. 2 Закону про бухоблік [11], а саме: додано класифікацію підприємств (крім бюджетних установ). Тепер усі підприємства можуть належати до мікропідприємств, малих, середніх або великих підприємств. У таблиці 1.4 надано класифікацію підприємств в Україні в залежності від критеріїв.

**Нормативні документи, що регулюють діяльність та організацію
бухгалтерського обліку у малому бізнесі**

№	Вид нормативного документа	Призначення
1	Господарський Кодекс України (ГКУ) [13]	Визначає види суб'єктів підприємницької діяльності (СПД) та критерії віднесення
2	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11]	Визначає види СПД та критерії віднесення (види СПД аналогічні ГКУ, а критерії віднесення дещо інші)
3	Податковий Кодекс України (ПКУ) [12]	Визначає дозволену систему оподаткування («загальну» чи «спрощену» – сплата єдиного податку)
4	П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [14]	Визначає склад фінансового звіту СПД (або фінансовий звіт за формою 1-м та 2-м, або спрощений фінансовий звіт за формою 1-мс, 2-мс)
5	Методичні рекомендації із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами (№ 720) [15]	Визначає склад реєстрів бухгалтерського обліку (журнали обліку господарських операцій, відомості обліку господарських операцій)
6	Постанова КМУ «Про забезпечення реалізації статті 10 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [16]	Надає перелік окремих видів торговельної діяльності та послуг, яким дозволено замість реєстраторів розрахункових операцій використовувати розрахункові книжки та книги обліку розрахункових операцій.
7	Постанова КМУ «Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів» [17]	Визначає порядок та правила, які регулюють торговельну діяльність підприємств оптової і роздрібно торгівлі.
8	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [18]	Визначає правила та порядок проведення інвентаризації товарів та оформлення її результатів.
9	Постанова КМУ «Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей [19]	Визначає спосіб визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, псування товарів.
10	Наказ про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів [20]	Визначає типові форми первинної облікової документації товарів, які використовуються на підприємствах.

Класифікація суб'єктів господарювання

Вид суб'єкта підприємництва	Критерії, що мають виконуватися одночасно	
	Обсяг річного доходу, еквівалент у євро за середньорічним курсом НБУ	Середня кількість працівників за календарний рік
Суб'єкт мікропідприємництва	Не перевищує 2 млн євро	Не перевищує 10 осіб
Суб'єкт малого підприємництва	Не перевищує 10 млн євро	Не перевищує 50 осіб
Суб'єкт середнього підприємництва	Усі інші суб'єкти, що не належать до суб'єктів малого (які включають у себе і мікропідприємство) та великого підприємництва	
Суб'єкт великого підприємництва (юридичні особи)	Перевищує 50 млн євро	Перевищує 250 осіб

Таким чином, тепер фізичні особи - підприємці, як і юридичні особи, мають шанс потрапити до суб'єктів середнього підприємництва в разі, якщо середня кількість працюючих, наприклад, перевищить 50 осіб.

Серед суб'єктів малого підприємництва (СМП) за Господарським кодексом України [13] тепер виділяється окрема група - «суб'єкти мікропідприємництва», які відносяться до категорії суб'єктів малого підприємництва.

В таблиці 1.5 узагальнено відмінності в класифікації суб'єктів господарювання в Україні.

Таким чином, для визначення відповідності критеріям, зазначеним в євро, застосовується офіційний курс гривні щодо іноземних валют (середній за період), розрахований на підставі курсів Нацбанку, що встановлювались для євро протягом відповідного року.

**Класифікація суб'єктів господарювання в Україні згідно
Господарському кодексу та Закону про бухгалтерський облік**

За Законом №2164-VIII	За ст. 55 ГКУ
Мікропідприємства	
<p>Мікропідприємствами є підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв: балансова вартість активів – до 350 тисяч євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 700 тисяч євро; середня кількість працівників – до 10 осіб.</p>	<p>Суб'єктами мікропідприємництва є юрособи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.</p>
Малі підприємства	
<p>Малими є підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв: балансова вартість активів – до 4 мільйонів євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 мільйонів євро; середня кількість працівників – до 50 осіб.</p>	<p>Суб'єктами малого підприємництва є: юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.</p>
Великі підприємства	
<p>Великими є підприємства, які не відповідають критеріям для середніх підприємств та показники на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв: балансова вартість активів - понад 20 мільйонів євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - понад 40 мільйонів євро; середня кількість працівників - понад 250 осіб.</p>	<p>Суб'єктами великого підприємництва є юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.</p>
Середні підприємства	
<p>Середніми є підприємства, які не відповідають критеріям для малих підприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв: балансова вартість активів - до 20 мільйонів євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 40 мільйонів євро; середня кількість працівників - до 250 осіб.</p>	<p>Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва.</p>

Передбачена господарським законодавством класифікація використовується у сфері бухгалтерського та податкового обліку для вирішення таких питань:

1) складу форм фінансової звітності, що має застосовуватися підприємством - юридичною особою. Для суб'єктів малого підприємництва – юридичних осіб лише форми балансу та звіту про фінансові результати, встановлені П(С)БО 25, а для решти - повний комплект форм, визначений в П(С)БО 2;

2) максимальні строки тривалості перевірок, що здійснюються податковими органами (крім строків, установлених податковим законодавством для «великих платників податків», - категорія, що визначається в ПКУ), а також іншими органами державного нагляду (контролю);

3) обов'язковість застосування електронної податкової звітності та періодичність надання фінансової звітності до податкових органів.

Більш докладно зміни в нормативному врегулюванні у 2020 році для суб'єктів малого підприємництва представлені у Додатку А.

1.3 Аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників, що мають вплив на діяльність ФОП Близнюк В.М.

В Україні за 2010-2019 рр., попри певне скорочення кількості ФОП, можна відзначити зростання їх ролі в національній економіці: частка ФОП (табл. 1.6) у сукупному обсязі реалізованої продукції зросла на 2,0% (з 6,2% до 8,2%), у загальній кількості зайнятих працівників – на 2,9% (з 25,6% до 28,5%). Аналогічні тенденції притаманні і сфері торгівлі сантехнікою та будматеріалами: частка ФОП у цій сфері у сукупному обсязі реалізованої продукції збільшилася на 1,4% (з 15,3% до 16,7%), у загальній кількості зайнятих працівників – на 5,6% (з 44,8% до 50,4%).

**Роль ФОП у сфері торгівлі сантехнікою та будматеріалами і в економіці
загалом у 2010-2019 рр.**

	Всього ФОП	Частка ФОП у загальному показнику суб'єктів господарювання, %	ФОП у сфері торгівлі сантехнікою та будматеріалами	Частка ФОП у загальному показнику суб'єктів господарювання цієї сфери, %	Частка ФОП цієї сфери у загальному показнику ФОП, %
	Кількість суб'єктів, тис				
2010	1 805,1	82,6	32,3	77,7	1,8
2011	1 325,9	77,9	23,4	71,6	1,8
2012	1 235,2	77,2	20,8	70,8	1,7
2013	1 328,7	77,2	22,1	70,8	1,7
2014	1 591,2	82,3	27,7	78,0	1,7
2015	1 630,9	82,6	28,9	78,9	1,8
2016	1 559,2	83,6	28,3	81,2	1,8
2017	1 466,8	81,3	27,0	78,9	1,8
2018	1 483,7	80,7	27,3	78,0	1,8
2019	1 561,0	80,4	27,7	77,2	1,8
	Обсяг реалізації ФОП, млрд євро				
2010	21,9	6,2	0,8	15,3	3,6
2011	19,0	4,9	0,6	12,0	3,3
2012	25,0	5,6	0,8	15,1	3,2
2013	26,8	6,4	0,8	16,0	3,1
2014	18,4	6,3	0,6	17,5	3,3
2015	16,4	7,0	0,6	20,9	3,4
2016	17,3	7,1	0,6	20,1	3,5
2017	20,1	7,1	0,7	18,3	3,3
2018	23,7	7,5	0,7	17,1	3,1
2019	30,5	8,2	0,8	16,7	2,7
	Кількість зайнятих працівників, тис				
2010	2 814,5	25,6	55,6	44,8	2,0
2011	2 371,4	22,8	46,8	40,6	2,0
2012	2 277,9	22,3	42,3	44,1	1,9
2013	2 322,6	23,3	42,5	45,9	1,8
2014	2 498,2	27,7	48,6	52,8	1,9
2015	2 290,3	27,5	43,0	51,7	1,9
2016	2 307,2	28,0	44,3	53,0	1,9
2017	2 328,1	28,1	45,4	52,1	1,9
2018	2 573,0	29,7	49,6	52,6	1,9
2019	2 610,3	28,5	48,3	50,4	1,9

Розраховано за даними Держстату та НБУ

Частка ФОП у сфері торгівлі сантехнікою та будматеріалами (як і в торгівлі загалом) суттєво вища за середні значення по економіці, проте частка ФОП цієї сфери у загальних показниках розвитку ФОП дещо скорочується (на 0,9% у обсязі реалізованої ФОП продукції, на 0,1% у кількості зайнятих ФОП працівників).

Тим не менше, в останні роки, незважаючи на декларації щодо зацікавленості держави у подальшому розвитку малого та середнього бізнесу, темпи зростання показників значущості ФОП в економіці стають все менш помітними або характеризуються стагнацією. Зокрема, у сфері торгівлі сантехнікою та будматеріалами, за період 2016-2019 рр. (рис. 1.1) частка ФОП у сукупному обсязі реалізованої продукції зменшилася на 3,4% (з 20,1% до 16,7%), у загальній кількості зайнятих працівників – на 2,6% (з 53,0% до 50,4%), у кількості суб'єктів господарювання – на 4,0% (з 81,2% до 77,2%).

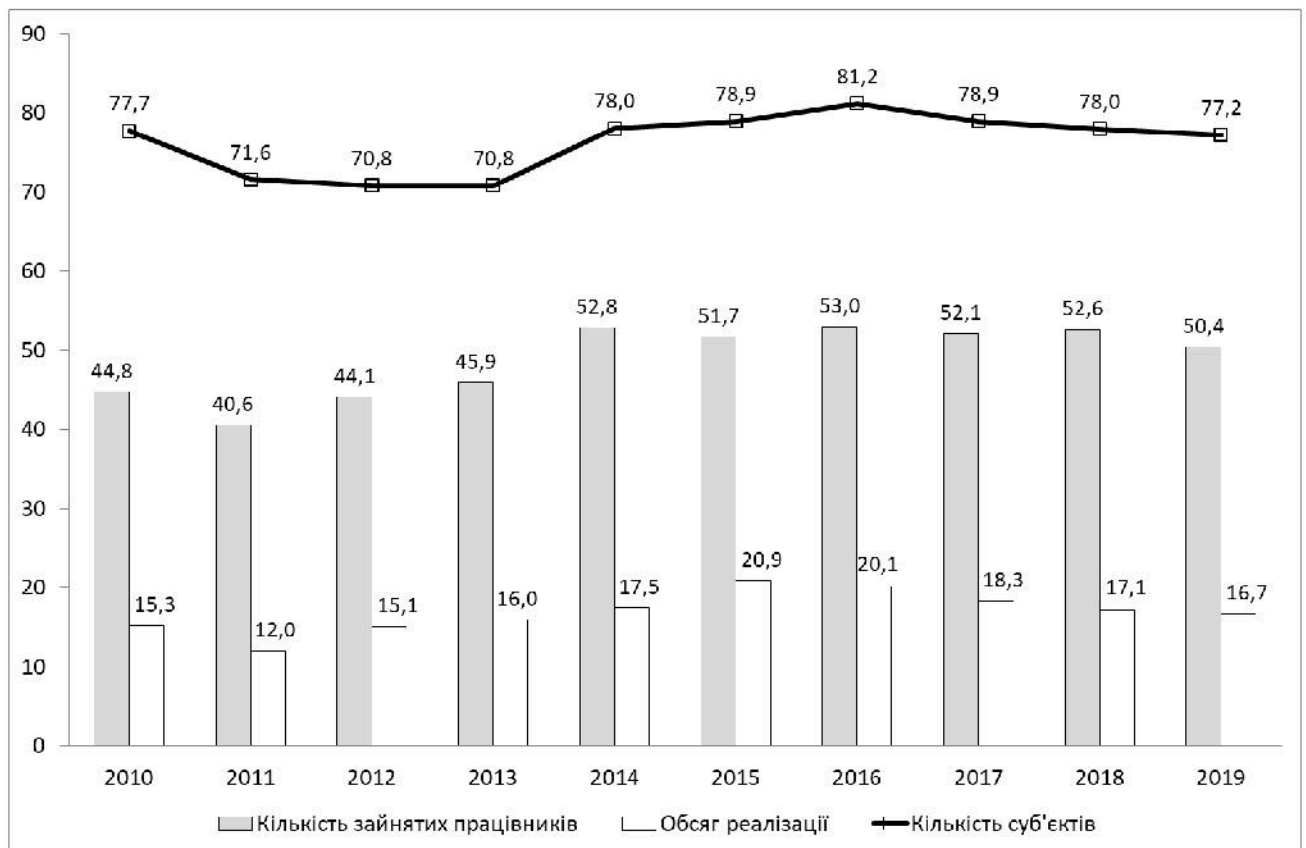

Рис. 1.1. Частка ФОП у загальних показниках економічної діяльності у сфері торгівлі сантехнікою та будматеріалами у 2010-2019 рр.

Розраховано за даними Держстату

Очікується, що у 2020-2021 рр. ситуація може суттєво погіршитися, оскільки карантинні обмеження та суттєві проблеми щодо ведення економічної діяльності найбільше позначилися саме на ФОП, малих та середніх підприємствах, яким достатньо складно отримати кредити для підтримки бізнесу у скрутних умовах та перейти на повністю дистанційну форму комунікацій з клієнтами та контрагентами.

Відповідно до класифікації видів підприємницької діяльності (рис.1.2) ФОП Близнюк В.М. відноситься до комерційного (КВЕД 47.52 Роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах).

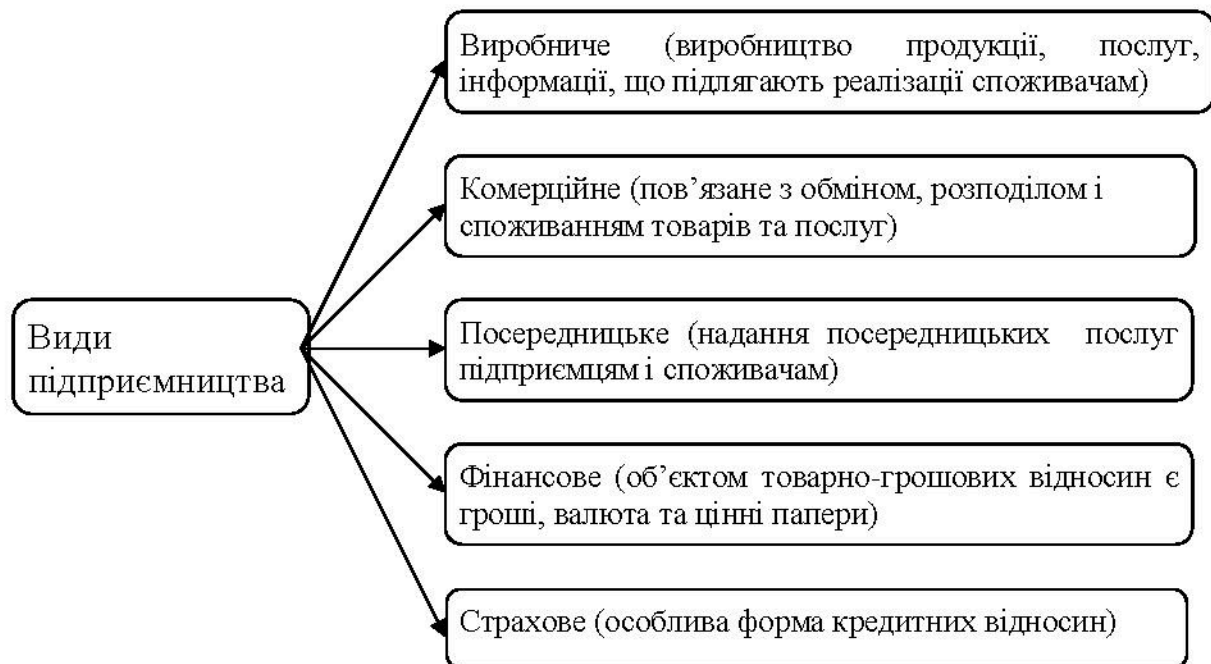

Рис. 1.2 Види підприємницької діяльності

Передбачено інші види діяльності для ФОП Близнюк В.М.:

46.49 Оптова торгівля іншими товарами господарського призначення

82.99 Надання інших допоміжних комерційних послуг, н. в. і. у.

46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням

Висновки до розділу 1

Суб'єкти малого підприємництва - це ті, хто забезпечує насиченість ринку товарами та послугами, сприяє здоровій конкуренції, створює новий прошарок - підприємець-власник. Вони базуються на самостійній, ініціативній, систематичній, на власний ризик, діяльності по виробництву продукції, надання послуг і зайняттю торгівлею і має на меті сприяння прибутку. Сьогодні саме з малим підприємництвом держава пов'язує надію на швидкі позитивні структурні зміни в економіці, вихід з економічної кризи та створення умов для впровадження реформ.

Проблемами розвитку суб'єктів малого підприємництва є відсутність дієвих фінансово-кредитних механізмів і матеріально-ресурсного забезпечення розвитку малого підприємництва; прогалини в чинному законодавстві, особливо податковому; брак ресурсів, насамперед фінансових; складність доступу до ділової інформації - відомості про продукт, конкурентів; неврегульованість питань, пов'язаних із захистом прав працівників, зайнятих в малому бізнесі; відсутність позитивного іміджу вітчизняного підприємця; нестабільність економічної ситуації в Україні; несумлінність великого бізнесу; важкий доступ до кредитних ресурсів і високі ставки кредитування; правова неграмотність підприємців.

Таким чином, кожен підприємець намагається зайняти свою нішу на ринку товарів чи послуг, прагне випускати потрібну і якісну продукцію, намагаючись тим самим привернути до себе споживача. Все це перетворює мале підприємництво у своєрідний соціальний двигун економічного розвитку, надає ринковій економіці необхідної гнучкості і спонукає до зростання.

Великою мірою роль малого підприємництва полягає у вирішенні питання зайнятості, що проявляється, насамперед, у здатності малого та середнього бізнесу створювати нові робочі місця і поглинати надлишкову робочу силу. Особливо це стосується нинішнього стану справ як в Україні в цілому, так і в дніпропетровському регіоні зокрема.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ПРИКЛАДІ ФОП БЛИЗНЮК В.М.

2.1 Організація облікового процесу діяльності ФОП Близнюк В.М.

Відповідно до п. 177.10 ст. 177 Господарського кодексу фізичні особи - підприємці зобов'язані вести Книгу обліку доходів і витрат та мати підтверджуючі документи щодо походження товару [13].

Відповідно до п. 1 ст. 2 Закону України від 16 липня 1999 року N 996-XIV "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (зі змінами) цей закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності (далі - підприємства), які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно з законодавством. Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством. Облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Отже, ведення бухгалтерського обліку та визначення облікової політики для фізичної особи - підприємця не є обов'язковими. Тож головне для ФОП – визначити порядок оподаткування.

Основні вимоги для кожної з груп платників єдиного податнику наведені в табл. 2.1.

Розглянемо обмеження щодо видів діяльності для групи 2, до якої належить ФОП Близнюк В.М.

Платникам Єдиного податку групи 2 нормами ПКУ передбачено спектр дозволених видів діяльності [12]:

Таблиця 2.1

Умови роботи на єдиному податку для ФОП

Умови для роботи в групах	Група 1	Група 2	Група 3
Кількість найманих працівників	Не використовує працю найманих працівників	Не використовують працю найманих працівників або їх кількість одночасно не перевищує 10 осіб	Кількість найманих працівників не обмежено
<p>При розрахунку загальної кількості найманих працівників не враховують найманих працівників, які (п.п. 291.4.1 ПКУ):</p> <ul style="list-style-type: none"> - перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами; - перебувають у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею передбаченого законодавством віку; - призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період. <p>Крім того, не враховують осіб, залучених до виконання робіт за договорами підряду. Проте якщо укладений договір містить ознаки трудового договору, то осіб, залучених за ним, враховують при визначенні загальної кількості найманих працівників.</p>			
Річний обсяг доходу	Не перевищує 300 тис. грн.	Не перевищує 1,5 млн грн.	Не перевищує 5 млн грн.
Дозволені види діяльності	Роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або діяльність з надання побутових послуг населенню	Надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню; виробництво та/або продаж товарів; діяльність у сфері ресторанного господарства	Усі види діяльності, крім заборонених для єдиноподатників згідно з п. 291.5 ПКУ [12]

1) надавати послуги, у тому числі побутові, платникам єдиного податку та/або населенню;

2) здійснювати виробництво та/або продаж товарів;

3) провадити діяльність у сфері ресторанного господарства.

Отже, роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах (це основний вид діяльності ФОП Близнюк В.М.) входить до переліку дозволених.

Чинні ставки єдиного податку для ФОП наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Ставки єдиного податку для підприємців

Група 1	Група 2	Група 3
Основні ставки		
У межах до 10 % ПМПО на 1 січня звітного року	У межах до 20 % МЗП на 1 січня звітного року	3 % - для платників ПДВ
		5 % - для неплатників ПДВ
Фіксовані ставки єдиного податку для підприємців груп 1 і 2 встановлюють сільські, селищні, міські ради або ради об'єднаних територіальних громад залежно від виду господарської діяльності ФОП, з розрахунку на календарний місяць. ФОП-єдиноподатники на ставці 3 % можуть обрати квартальний податковий період з ПДВ (п. 202.2 ПКУ).		
Підвищена ставка 15 % до доходу		
- у сумі перевищення обсягу доходу, встановленого на календарний рік для відповідної групи		
- отриманого в результаті використання інших форм розрахунків, ніж розрахунки в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій)		
- отриманого від провадження видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування		
- отриманого від провадження діяльності, не зазначеної в Реєстрі ЄП		-
- отриманого від провадження діяльності, яка не передбачена для відповідної групи		-

В Додатку В надано докладний перелік щодо податків і зборів, які сплачуються / не сплачуються платниками Єдиного податку.

2.2 Документування господарських операцій з обліку діяльності ФОП

Підприємці бухгалтерський облік не ведуть (дія Закону про бухоблік на ФОП не поширюється) [11]. Натомість облік показників, які відображаються у платника єдиного податку в деклараціях ФОП, здійснюється за допомогою спеціальних книг. Для не платників ПДВ це Книга обліку доходів (п.п. 296.1.1

ПКУ), для платників ПДВ - Книга обліку доходів і витрат (п.п. 296.1.2 ПКУ) [12].

Таблиця 2.3

Впорядкування відображення доходу ФОП Близнюк В.М.

Вид доходу	Дата відображення доходу	Чим регламентовано
Дохід, отриманий у грошовій формі (у тому числі аванс)	Дата надходження коштів готівкою або на банківський рахунок	П. 292.6 ПКУ
Дохід від продажу товарів (робіт, послуг) через торговельні автомати (інше подібне обладнання), що не передбачають наявності реєстраторів розрахункових операцій	Дата вилучення з торговельних автоматів (іншого подібного обладнання) грошової виручки	П. 292.7 ПКУ
Дохід від продажу товарів (робіт, послуг) через торговельні автомати з використанням жетонів, карток та/або інших замінників грошових знаків	Дата продажу жетонів, карток або інших замінників грошових знаків	П. 292.8 ПКУ
Кредиторська заборгованість зі строком позовної давності, що минув, у єдиноподатників групи 3 на ставці 3 %	Дата списання кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності	П. 292.6 ПКУ
Безоплатно отримані товари, роботи, послуги	Дата підписання акта приймання-передачі безоплатно отриманих товарів, робіт, послуг	П. 292.6 ПКУ
Поворотна фінансова допомога, не повернена протягом 12 місяців із дня її отримання	Датою отримання доходу слід вважати перший день перевищення 12-місячного строку.	

У зазначених підпунктах ст. 296 ПКУ, в порядках ведення книг не говориться, що записи в цих книгах здійснюються на підставі первинних документів. А Мінфін у попередні роки наголошував, що законодавець не

передбачив це свідомо, адже не всі записи у книгах можуть бути підтвержені первинними документами.

Але існує вимога фіскальних органів для ФОП, які працюють без РРО оприбутковувати готівку на підставі письмових документів, які слід виписувати на кожний товар (послугу), що продається, незалежно від того, вимагає покупець чек, накладну або інший письмовий документ.

Отже, відсутність первинних документів у ФОП Близнюк В.М – суттєвий недолік обліку і оподаткування.

Дата відображення доходу ФОП - платником єдиного податку представлено в таблиці 2.3.

Більш докладно представлені окремі надходження доходу ФОП Близнюк В.М. в Додатку Г.

Згідно пп. 44.1 - 44.3 ПКУ первинні документи на придбаний товар мають зберігатися підприємцями не менш як 1095 днів з дня подання декларації або іншої податкової звітності, для складення якої вони використовуються. За недотримання цієї вимоги фіскалі можуть накласти на підприємця-платника єдиного податку штраф згідно з п. 121.1 ПКУ (510 грн. за перше порушення і 1020 грн. за повторне порушення протягом року).

2.3 Облік діяльності ФОП

Для малих підприємств не передбачено спецстроків подання фінзвітності, тому слід керуватися загальними правилами Закону про бухоблік та Порядку № 419. Зокрема, звітним періодом для складання фінзвітності є календарний рік.

Але малі підприємства до статистики мають подавати й проміжну фінансову звітність, яка складається за результатами I кварталу, 1 півріччя, 9 місяців. Крім того, відповідно до облікової політики підприємства фінансову звітність можна скласти за інші періоди (ст. 13 Закону про бухоблік).

Форми фінансової звітності за НП(С)БО 25

Фінансова звітність малого підприємства Баланс форма № 1-м Звіт про фінансова результати форма № 2-м	Фінансова звітність мікропідприємства Баланс форма № 1-мс Звіт про фінансова результати форма № 2-мс
Використовують: - малі підприємства (крім платників єдиного податку 3 групи); - представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності	Використовують: - мікропідприємства; - підприємства - платники єдиного податку 3 групи; - невідприємницькі товариства (тобто неприбуткові організації)

Про зміни в порядку подання фінзвітності для малих підприємств ми розповідали в публікації «Зміни до порядку подання фінзвітності: новації для малих підприємств і не лише».

Проміжну фінзвітність (І квартал, 1 півріччя, 9 місяців), крім консолідованої, подають підприємства в органи, зазначені в п. 2 Порядку № 419 (крім органів Казначейства), не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річну - не пізніше 28 лютого наступного за звітним року (п. 5 Порядку № 419).

Згідно з п. 10 Порядку № 419, якщо дата подання звітності припадає на неробочий день, строк подання переносять на перший робочий день після вихідного.

Платники податку на прибуток разом із відповідною податковою декларацією подають фінансову звітність у порядку, передбаченому для подання податкової декларації (п. 46.2 ПКУ). Така фінзвітність є додатком до Податкової декларації з податку на прибуток та її невід'ємною частиною. А це означає, що за відсутності фінансової звітності податкова декларація може бути не прийнята.

З 2019 року фінансові установи, що належать до мікро- і малих підприємств, повинні оприлюднити фінзвітність разом з аудиторським висновком (див. «Оприлюднення фінзвітності з аудиторським висновком: роз'яснення Мінфіну»). Малі та мікропідприємства, які не є фінустановами, та не є підприємствами, що складають суспільний інтерес, не зобов'язані оприлюднювати свою фінзвітність з аудиторським висновком.

За формами № 1-м і № 2-м можуть звітувати лише малі підприємства та представництва іноземних суб'єктів господарювання.

Оскільки посеред року підприємство не може змінити свій статус за розміром, то, відповідно, і форми фінзвітності посеред року не змінюються. Як ми зазначали вище, перекласифікація (зміна групи підприємства за розміром) можлива, якщо два роки поспіль не виконуються критерії.

Тож, якщо ваше підприємство було малим у 2018 році (за показниками фінзвітності 2017 року), то як мале воно звітує й за 2019 рік (див. «Групи підприємств за розмірами: практичні питання класифікації та перекласифікації»).

Якщо підприємство новостворене (zareєстроване у 2019 році), тоді треба дивитися на показники фінзвітності за діяльністю у 2019 році й визначати свою групу. Відповідно, якщо за показниками такої першої фінзвітності воно потрапляє до категорії малих - звітує за формами № 1-м, № 2-м, якщо до мікропідприємств - № 1-мс та № 2-мс. Або ж приймає рішення та звітує за загальними формами з НП(С)БО 1 (адже для малих і мікропідприємств є змога вибирати, використовувати форми з НП(С)БО 25 чи загальні з НП(С)БО 1). Тим часом якщо вже за першим роком роботи ваше підприємство середнє чи велике, то вибору немає - діють загальні форми з НП(С)БО 1.

Згідно із п.п. 296.1.1 п. 296.1 ст. 296 Податкового кодексу України ФОП Близнюк В.М. не є платниками податку на додану вартість, а веде Книгу обліку доходів шляхом щоденного, за підсумками робочого дня, відображення отриманих доходів.

При заповненні податкової декларації платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця використовуються дані книги обліку доходів або книги обліку доходів та витрат, тому їх показники у відповідності до норм п. 44.1 ст. 44 ПКУ повинні бути підтверджені первинними документами, які мають право вивчати та перевіряти контролюючі органи під час проведення перевірок згідно із п.п. 20.1.6 п. 20.1 ст. 20 ПКУ.

Форма книги обліку доходів, порядок її ведення затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Таблиця 2.5

КНИГА
обліку доходів (для платників єдиного податку першої, другої та третьої груп, які не є платниками податку на додану вартість)

Дата запису	Дохід від провадження діяльності*					Дохід, що оподатковується за ставкою 15 %	
	вартість проданих товарів, виконаних робіт, наданих послуг			вартість безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг), грн, коп.	всього, грн, коп. (гр. 4 + гр. 5)	вид доходу	сума, грн, коп.
	сума, грн, коп.	сума повернутих коштів за товар (роботи, послуги) та/або передплати, грн, коп.	скоригована сума доходу, грн, коп. (гр. 2 - гр. 3)				
1	2	3	4	5	6	7	8

У Порядку № 579 [21] написано, що підприємець обирає, як вести книгу обліку доходів: на папері або в електронному вигляді. Фактично доступним є лише паперовий варіант - сервіс для ведення електронної поки що не розроблений.

2.4 Напрями удосконалення методики та організації обліку діяльності ФОП Близнюк В.М.

Далеко не всі приватні підприємці мають в штаті співробітника для ведення бухгалтерського обліку і податкової звітності. Хтось не має можливості платити повноцінну заробітну плату, а у когось досить незначні обсяги роботи, яких недостатньо для завантаження працівника на повний день. Заповнити та здати нульову звітність буде набагато легше, а ведення повноцінної бухгалтерії вимагає відповідних знань, досвіду роботи і достатнього часу. Але вихід в такому разі існує – це залучати бухгалтера на разові роботи, справлятися самостійно або скористатися спеціальним сервісом.

Перелік документів, наявність яких має забезпечувати ФОП Близнюк В.М., як платник єдиного податку 2 групи:

- Книга обліку доходів (для другої групи він буде мати значення для не перевищення максимально дозволеного розміру доходу);
- Книга обліку розрахункових операцій;
- виписка або витяг із Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб - підприємців;
- ліцензії;
- трудові угоди з найманими працівниками (у разі використання найманої праці).

Сучасні технології з кожним днем пропонують все більше вигідних рішень для бізнесу. Хмарні сервіси - одна з таких зручних інновацій. Малі підприємства не мають можливості й ресурсів для встановлення обладнання, оснащення серверами. Цю складову бере на себе розробник: він створює та супроводжує серверну складову, здійснює всі необхідні оновлення. Підприємству залишається лише зареєструватися, внести невелику плату й одразу ж почати користуватися хмарним сервісом із будь-якої точки.

Переваги хмарних сервісів для обліку ФОП

№	Параметр	Зміст
1	Мобільність	Можливість керування бізнесом скрізь і завжди: з офісу, звичайного робочого ноутбука або телефона
2	Безпека даних	При використанні хмарних рішень не потрібно турбуватися про захищеність інформації. Досить зберігати приватність, паролі або, при виникненні неполадок із стаціонарним комп'ютером, продовжувати вести звітність в хмарному рішенні - без втрат даних
3	Економія ресурсів	Відсутність необхідності купувати й обслуговувати додаткове серверне обладнання
4	Економія коштів	Купівля хмарного рішення для організації бухобліку в середньому коштує 800 грн для 1 користувача
5	Відповідність проблемам сьогодення	Можливість налаштування віддаленого доступу. Технічне забезпечення дистанційної роботи в умовах карантину.
6	Додаткові можливості розвитку ФОП	<p>а) вести облік доходів і витрат (дані в систему можна вносити вручну, а якщо є підприємницький рахунок - імпортувати банківські виписки. Одночасно вести облік сум, які повинні потрапити в декларацію, а також фіксувати так звані управлінські доходи та витрати, які не потрапляють у звітність. Можна аналізувати взаєморозрахунки з контрагентами та кредиторами за допомогою зручної аналітики).</p> <p>б) створювати рахунки, акти і накладні та надсилати їх на електронну пошту клієнтам (робити це можна зі смартфона. Є шаблони договорів, серед них договір оренди, поставки, надання послуг тощо, вони вже готові до використання, треба додати особливі умови).</p> <p>в) автоматично заповнювати декларацію з єдиного податку і книгу обліку доходів (система все обчислить і заповнить).</p> <p>г) створити інтернет-магазин (за допомогою конструктора сайтів можна самостійно створити сайт, без витрат на дизайнера і програміста, домен купувати не треба).</p> <p>д) отримувати податкові консультації (допомога експертів потрібна і підприємцям, і бухгалтерам).</p>

Отже, розвиток бухгалтерського обліку для ФОП пов'язаний з впровадженням ІТ-технологій. Модернізація облікових процесів електронно-цифровими пристроями, засобами, системами; налагодження електронно-комунікаційного обміну інформацією між ними; побудова інтегральної взаємодії віртуального та реального середовища відображення бізнес-процесів надають можливість інтенсифікувати контрольні-облікові та управлінські процеси.

Висновки до розділу 2

Визначено, що ФОП-платникам єдиного податку 1-2 груп та платникам єдиного податку 3 групи, які не є платниками ПДВ, надано право вести облік у довільній формі шляхом помісячного відображення отриманих доходів. Їм дозволено вести облік як у паперовому, так і в електронному вигляді (Книга обліку доходів для 2 групи).

Таким чином, ведення бухгалтерського обліку та визначення облікової політики для фізичної особи - підприємця не є обов'язковими. Тож головне для ФОП – визначити порядок оподаткування.

Надати декларацію по єдиному податку в податкову службу підприємець на єдиному податку може декількома способами:

- доставити особисто;
  - передати за допомогою кур'єра. Правда, податківці все частіше відмовляються брати у нього декларацію;
  - відправити поштою з повідомленням про вручення та описом вкладеного.
- Така форма максимально зручна тим підприємцям, які зареєстровані в одному місті чи районі міста (наприклад, за адресою прописки), а працюють в іншому місці. Датою подання декларації в даному випадку буде день, зазначений на штемпелі поштового відділення.

Але ІТ-модернізація бухгалтерського обліку хмарними сервісами забезпечить не тільки мобільність, економічність, підвищить безпеку, а дасть поштовх до розвитку діяльності ФОП (інтернет-магазин).

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ФОП БЛИЗНЮК В.М.

3.1 Мета, завдання, джерела перевірки діяльності суб'єкта малого підприємництва Державною податковою службою України

Для підприємця основними органами державного фінансового контролю виступають Державна податкова служба України (додержання термінів та правильності подання звітності і сплати Єдиного податку) та Держпраці (додержання законодавства про працю) [36].

В таблиці 3.1 узагальнено особливості проведення податкових перевірок для суб'єктів малого підприємництва.

Так, камеральну перевірку щодо подання звітності й сплати податку податківці можуть провести без дотримання строків давності. Незважаючи на те, що камеральну перевірку даних в звітності з Єдиного податку, проводять протягом 30 календарних днів, після граничного терміну подання.

Для проведення не потрібне письмове рішення керівника ДПС і направлення, також не потрібна присутність ФОП. Якщо виявлять недоплату, надішлють повідомлення-рішення.

Документальна перевірка буває планова і позапланова, виїзна і невиїзна, а ще невиїзна позапланова електронна. Зазвичай податківці перевіряють усі документи ФОП, які прямо чи побічно стосуються предмета перевірки. Для проведення планової перевірки оформляється наказ від імені начальника ДПС або в. о. За 10 днів до перевірки, не пізніше, податківці зобов'язані повідомити ФОП.

Триває планова перевірка у підприємця 10 робочих днів. Як часто можуть проводити планову перевірку: із незначним ступенем ризику - раз на три роки, не частіше; із середнім ступенем ризику - раз на два роки; з високим - раз на рік.

Таблиця 3.1

Особливості проведення податкових перевірок для суб'єктів малого підприємництва

Види перевірок	Місце проведення	Предмет перевірки	Порядок проведення
1	2	3	4
Камеральна	приміщення контролюючого органу/ФОП	1) своєчасність подання звітності: декларації з єдиного податку або про доходи (для загальносистемників), розрахунок за формою № 1 ДФ, якщо виплачуються доходи фізособам, звіти з ЄСВ (в т.ч. за найманих працівників, за наявності); 2) сплата податків: своєчасність, правильність сум, відповідність задекларованим сумах.	Проводиться посадовими особами контролюючого органу без будь-якого спеціального рішення керівника (заступника або уповноваженої особи) такого органу або направлення на її проведення. Згода платника податків на перевірку та його присутність під час проведення камеральної перевірки не обов'язкова.
Планова документальна	приміщення контролюючого органу/ФОП	1) як сплачуєте податки й збори: вчасно чи ні, правильність нарахування - чи не приховуєте чого-небудь; 2) якщо маєте справу з валютою, як дотримуєтеся валютного законодавства; 3) якщо є працівники: чи подавали повідомлення в ДПС про прийняття на роботу, чи оформлені трудові відносини; 4) звітність: за себе, за найманих працівників; первинка: мова про всі документи, пов'язані з нарахуванням і сплатою податків, - які підтверджують ваші доходи та витрати (для ФОП на загальній системі), як ведете книгу обліку, КОРО тощо; 5) зустрічна перевірка: податкова може запитати документи щодо контрагентів, яких перевіряє; як виконуєте інші вимоги законодавства, які контролює ДПС.	Під час такої перевірки можуть виявити перевищення лімітів для вашої групи ЄП, 1 млн для використання РРО тощо. Якщо податківці вже прийшли з перевіркою, а первинних документів, які підтверджують дані у звітності, не виявилось у наявності, ви можете їх надати пізніше. Самі податківці називають строк для надання документів: протягом 10 робочих днів із дати, яка настає за днем одержання акта перевірки. План-графік перевірок на наступний рік ДПС публікує до 25 грудня поточного, щоправда, протягом усього року вносить доповнення, тому варто стежити за його оновленням. Інформація з перевірок ФОП - у розділі III.

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4
Позапланова документальна	приміщення контролюючого органу/ФОП	<ol style="list-style-type: none"> 1) ФОП одержав запит від податкової, але протягом 15 днів після його одержання не надав належні пояснення й документальне підтвердження, у т.ч. в разі виявлення недостовірних даних; 2) не подав вчасно декларації, розрахунки (форму № 1ДФ); 3) ФОП подав уточнюючу декларацію за період, за яким уже проводилася перевірка; 4) підприємець надав заперечення до акта перевірки / додаткові документи / скаргу на податкове повідомлення-рішення, вимагає повного або часткового перегляду результатів або їх скасування. Тоді позапланова перевірка проводиться виключно з питань, які стали предметом оскарження; 5) почато процедуру припинення ФОП; 6) на підприємця надійшла скарга про ненадання податкової або акцизної накладної; 7) є рішення суду про проведення перевірки; виявлено, що акт за результатами перевірки не відповідає вимогам законодавства.	Триває позапланова перевірка у ФОП не більше 5 робочих днів, а якщо немає працівників - не більше 2. Податківці можуть провести позапланову електронну перевірку за заявою ФОП із незначним ступенем ризику. Заяву він подає за 10 днів до початку перевірки, але не раніше офіційного повідомлення ДПС про проведення перевірки.
Фактична	Якщо перевірка виїзна, проводять її у підприємця. Але частіше ФОП запрошують у податкову з документами.	<ol style="list-style-type: none"> 1) як дотримується порядку розрахунків готівкою та розрахункових операцій; 2) чи є ліцензії, свідоцтва, у т. ч. на виробництво підакцизних товарів і торгівлю ними; 3) чи оформлені трудові договори з працівниками, чи дотриманий порядок оформлення. 	Два або більше контролерів у присутності ФОП / його представника / людини, яка фактично проводить розрахунки. Тривалість - максимум 10 робочих днів. Рішення про проведення такої перевірки, як і будь-якої іншої документальної, оформляється наказом начальника ДПС, копію направляють ФОП рекомендованим листом із повідомленням про вручення або вручають під підпис. У повідомленні має бути вказане місце і час перевірки.

Джерело: розроблено на підставі ст. 75-80 ПКУ

Часті порушення, що виявляють планові перевірки Державної податкової служби України у ФОП на спрощеній системі:

- декларування не всієї суми підприємницького доходу;
- перевищення ліміту доходу для перебування на 1–3-й групах ЄП;
- неправильне визначення обсягу доходу при використанні РРО та еквайрингу;
- нереєстрація / несвоєчасна реєстрація платником ПДВ у разі перевищення обсягу операцій із поставки товарів, 1 млн грн (п. 183.4 ПКУ);
- порушення при здаванні власної нерухомості в оренду (на 1-й групі не можна, а для 2-ї та 3-ї є ліміти);
- ФОП надав поворотну фіндопомогу юрособі або іншому ФОП, що заборонено на спрощеній системі;
- надання послуг юрособам тими ФОП, у яких це під заборонаю (1-а група надає послуги тільки населенню, а 2-а - населенню і платникам ЄП, юрособам на ЗС - не можна).

Порушення правил роботи на єдиному податку.

Стосовно платників єдиного податку встановлено досить багато обмежень, переступивши які спрощенцю майже напевно доведеться:

- 1) покинути спрощену систему оподаткування (у деяких випадках допускається перехід у «старшу» групу), а також
- 2) сплатити підвищену ставку єдиного податку (15 %).

Процедурні особливості наслідків порушень для кожної групи платників єдиного податку наведено в табл. 3.2.

Отже, для ФОП у направленні на перевірку повинні бути зазначені: дата видання направлення й реквізити наказу про проведення перевірки; найменування контролюючого органу; найменування й реквізити підприємця або адреса об'єкта перевірки; мета і вид перевірки (документальна планова/позапланова або фактична); підстави для проведення перевірки; дата початку і тривалість перевірки; посада й ПІБ інспектора, який проводитиме перевірку.

Наслідки порушення правил роботи на єдиному податку

№ з/п	Порушення	Наслідок
1	Перевищення протягом календарного року граничних розмірів доходу	1. Перехід у «старшу» групу (можливий для груп 1 і 2 за бажанням і з урахуванням умов, що висуваються п. 291.4 ПКУ) або на загальну систему оподаткування (пп. 1 - 3 п. 293.8 ПКУ). 2. Із суми перевищення граничного розміру доходу доведеться сплатити єдиний податок за підвищеною ставкою (п.п. 1 п. 293.4 ПКУ)
2	Проведення негрошових розрахунків	1. Перехід на загальну систему оподаткування (пп. 4, 5 і 9 п.п. 298.2.3 ПКУ).
3	Здійснення видів діяльності, заборонених на єдиному податку (спеціальні обмеження, встановлені пп. 1 і 2 п. 291.4 ПКУ для єдиноподатників груп 1 і 2, і загальні обмеження, які визначені п. 291.5 ПКУ та поширюються на всіх платників єдиного податку незалежно від групи)	2. Із суми доходу, отриманого з порушенням, доведеться сплатити єдиний податок за підвищеною ставкою (пп. 3 - 5 п. 293.4 ПКУ)
4	Здійснення діяльності, не вказаної в Реєстрі ЄП	1. Перехід на загальну систему оподаткування (п.п. 7 п.п. 298.2.3 ПКУ). 2. Єдиноподатникам груп 1 і 2 з суми доходу, отриманого з порушенням, доведеться сплатити єдиний податок за підвищеною ставкою (п.п. 2 п. 293.4 ПКУ)
5	Перевищення допустимої кількості працівників, установленої п. 291.4 ПКУ	Перехід на загальну систему оподаткування в строки, визначені в пп. 6 і 8 п.п. 298.2.3 ПКУ
6	Наявність податкового боргу на кожне 1-ше число місяця протягом двох послідовних кварталів	

Після перевірки оформляється акт або довідка у двох екземплярах: акт - якщо виявили порушення, а довідка - якщо порушень немає.

Підписують перевіряючі та підприємець або його представник.

Акт не оформляється після камеральної та електронної перевірок.

Строки для оформлення акта й довідки не включають у строк проведення перевірки:

- камеральна перевірка - строк не встановлений, але така перевірка зазвичай відбувається за один день, це буде дата перевірки;

- документальна перевірка - протягом 5 робочих днів після останнього дня, встановленого для проведення перевірки (10 робочих днів);
- фактична перевірка - не пізніше наступного робочого дня після закінчення перевірки.

3.2 Методика проведення та документальне забезпечення контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва Держпраці

З 31.12.2019 р. діє новий Порядок держконтролю за дотриманням законодавства про працю (Постанова КМУ № 1132) [36].

Привід для перевірки - рішення керівника інспекції Держпраці.

Прийняти його він може на основі інформації в ЗМІ, поскаржитися на вас може ваш же працівник або фізособа, яка працює у вас без оформлення трудових відносин.

Це може бути й рішення суду та інші підстави (пп.пп. 1–2, 4–7 п. 5 Порядку № 1132).

Інспекційне відвідування може тривати не довше 10 робочих днів.

Із перевіркою можуть прийти зненацька, без попередження.

Взагалі-то за законом прийти із плановою перевіркою можуть, якщо письмово повідомили СПД про це не пізніше ніж за десять днів до дня перевірки (ч. 4 ст. 5 ЗУ № 877). В повідомленні має бути: дати початку й закінчення перевірки; найменування ФОП і органу, який її проводитиме.

Нормативно-методологічні основи перевірки ФОП зі сторони Держпраці узагальнені в таблиці 3.3.

За результатами відвідування інспектор складає акт, а якщо виявить порушення законодавства про працю - припис із їх усунення зі строками на усунення й попередження про відповідальність за порушення законодавства.

Які будуть наслідки, якщо не пустити інспекторів, які прийшли перевірити, як дотримуєтеся законодавства про працю? За це буде штраф - 14169 грн (це три мінімальних зарплат).

**Нормативно-методологічні особливості проведення перевірок суб'єктів
малого підприємництва зі сторони Держпраці**

Інформаційні джерела перевірки				
накази про прийняття на роботу	штатний розпис і робочий графік	графіки відпусток	табелі обліку робочого часу	відомості з виплати зарплати
<i>Особливості: вилучати оригінали фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, ноутбуки й комп'ютери та їхні частини інспектори Держпраці права не мають</i>				
Інспектори Держпраці мають право:				
безперешкодно заходити в будь-які приміщення	запитати трудові документи	наодинці або при свідках спілкуватися з вами та працівниками	отримати усні або письмові пояснення	фіксувати на відео й аудіо, робити фото
Підстави для складання акту про неможливість проведення інспекційного відвідування				
відмова ФОП допускати перевіряючих на об'єкт	ненадання на письмову вимогу інспектора інформації для проведення перевірки	відсутність ФОП за місцезнаходженням, зазначеним у Єдиному держреєстрі та інших документах	немає документів, ведення яких передбачено законодавством про працю	строк проведення інспекційного відвідування перевищив 10 робочих днів
Штрафи для ФОП - 2020				
за перше порушення: до ФОП-єдинників будуть застосовувати письмове попередження; до ФОП на ЗС і 4-й групі ЄП - 10 мінімальних зарплат, 47230 грн у 2020 році.		За повторне порушення протягом двох років штраф буде вже 30 мінімальних зарплат (141 690 грн.)	Порушення строків виплати зарплати - 14169 грн (три мінімальних зарплат).	Недотримання мінімальних держгарантій з оплати праці - 9446 грн (дві мін. зарплати)
<i>Особливості: якщо оштрафували і сплатили 50% розміру штрафу протягом 10 банківських днів із дати вручення постанови про його накладення, постанова вважатиметься виконаною. Якщо не сплатите в 10-денний строк, доведеться платити всю суму штрафу.</i>				

А от якщо інспектори прийшли шукати неоформлених працівників і перевіряти, чи не платите ви зарплату «у конвертах», і виявили ці порушення - 75568 грн у 2020 році (це 16 мінімальних зарплат)

3.3 Напрями вдосконалення контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва

Заходи щодо розвитку бухгалтерського обліку і контролю для ФОП мають на меті покращення методологічного і організаційного стану зазначеної системи, як складової загального процесу управління. При цьому ефективність заходів по вдосконаленню може бути виражена як в економічних, так і в якісних показниках. Економічні показники отриманих зрушень характеризують зменшення обсягу затрат трудових, часових і грошових.

Узагальнюючи виявлені проблеми, розробимо перелік шляхів вдосконалення обліку і контролю ФОП Близнюк В.М. (табл.3.4).

Таблиця 3.4

Шляхи вдосконалення обліку і контролю у ФОП Близнюк В.М.

Недоліки	Заходи	Ефективність
1	2	3
Важкий фінансовий стан ФОП. Карантин / пандемія. Слабка структура управління.	Впровадження хмарних сервісів для обліку ФОП. Підвищення інформативності, ефективності управління ФОП.	Оцінка потенціалу ФОП. Розробка плану фінансового оздоровлення, що стане передумовою виходу із фінансової кризи, уникнення банкрутства та ліквідації. Виявлення сильних та слабких сторін діяльності, аналіз можливостей і загроз зовнішнього середовища, на основі чого буде розроблено нову стратегію діяльності підприємства.
Слабкий маркетинг. Вузький асортимент продукції.	Створити інтернет-магазин (за допомогою конструктора сайтів можна самостійно створити сайт, без витрат на дизайнера і програміста, домен купувати не треба).	Удосконалення маркетингової політики та політики стимулювання збуту. збільшення обсягів продажів; Покращення рівня конкурентоздатності ФОП Удосконалення асортиментної політики ФОП Розширення меж ринку і посилення своїх позицій на його сегментах.
Відсутність будь-яких проявів реклами.	Створення веб-сайту підприємства, участь в е-комерції.	Покращення іміджу ФОП. Збільшення клієнтської бази. Прискорення оборотності товарів.

Продовження табл. 3.4

1	2	3
Не організований бухгалтерський облік; Відсутній внутрішній контроль	Можливість налаштування віддаленого доступу. Технічне забезпечення дистанційної роботи в умовах карантину	Можливість керування бізнесом скрізь і завжди: з офісу, звичайного робочого ноутбука або телефона.
	Впровадження бухгалтерського аутсорсингу	Вести облік доходів і витрат (дані в систему можна вносити вручну, а якщо є підприємницький рахунок - імпортувати банківські виписки. Одночасно вести облік сум, які повинні потрапити в декларацію, а також фіксувати так звані управлінські доходи та витрати, які не потрапляють у звітність. Можна аналізувати взаєморозрахунки з контрагентами та кредиторами за допомогою зручної аналітики). створювати рахунки, акти і накладні та надсилати їх на електронну пошту клієнтам (робити це можна зі смартфона. Є шаблони договорів, серед них договір оренди, поставки, надання послуг тощо, вони вже готові до використання, треба додати особливі умови).
Організація первинного обліку товарних запасів підприємця. Організація внутрішнього контролю зі сторони підприємця.	Детальне інформування підприємця щодо потреб у товарних запасах, їх переміщенні, реалізації.	Прийняття обґрунтованих економічних рішень за результатами перевірок. Розширення діяльності підприємця, отримання додаткових економічних вигід від підприємницької діяльності.

Отже, якісні показники відбивають ступінь поліпшення методології, організації, техніки бухгалтерського обліку. Найбільш повна характеристика ефективності заходів щодо розвитку бухгалтерського обліку підприємця досягається в результаті комплексного розгляду досягнутих зрушень.

Висновки до розділу 3

Для підприємця основними органами державного фінансового контролю виступають Державна податкова служба України (додержання термінів та правильності подання звітності і сплати Єдиного податку) та Держпраці (додержання законодавства про працю). З огляду на це, було узагальнено особливості проведення перевірок діяльності суб'єкта малого підприємництва з боку зазначених органів.

Визначено умови, джерела та порядок проведення податкових перевірок для суб'єктів малого підприємництва в розрізі видів перевірок передбачених статтями 75-80 Податкового кодексу України: камеральна (проходить дистанційно), документальна (планова, позапланова, виїзна, невиїзна, невиїзна позапланова електронна), фактична (без попередження платника податків, для перевірки певних фактів).

Виокремлено часті порушення, що виявляють планові перевірки ДПС у ФОП на спрощеній системі, а також процедурні особливості наслідків порушень для кожної групи платників єдиного податку.

Згідно оновленого Порядку держконтролю за дотриманням законодавства про працю (Постанова КМУ від 04.12.2019 р. № 1132, яка набула чинності 31.12.2019 р.) узагальнено нормативно-методологічні особливості проведення перевірок суб'єктів малого підприємництва зі сторони Держпраці, а саме інформаційні джерела перевірки, права інспекторів Держпраці, підстави для складання акту про неможливість проведення інспекційного відвідування, розміри штрафів для ФОП.

Відповідно до виявлених груп проблем функціонування досліджуваного суб'єкта малого підприємництва, розроблено перелік шляхів вдосконалення обліку і контролю його діяльності, а також відповідні напрями підвищення ефективності, які виражені як в економічних, так і в якісних показниках, що дозволяє комплексно розглянути досягнуті зрушення щодо розвитку системи бухгалтерського обліку і контролю господарської діяльності ФОП Близнюк В.М.

ВИСНОВКИ

В дипломній роботі проведено узагальнення теоретико-методологічних засад обліку, аналізу та контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва. Визначено, що серед проблем, які вирішує малий і середній бізнес у державі, значне місце займають питання соціальної стабільності, збільшення надходжень до бюджету, зростання частки ВВП, яку створюють малі підприємства.

В першому розділі досліджено поняття малого підприємства, яке нерозривно пов'язане з поняттям малого підприємництва і часто ототожнюється.

Проведено термінологічне порівняння «мале підприємство» та «малий бізнес» в наукових працях. З наведених трактувань зроблено висновок, що малий бізнес, представниками якого є малі підприємства та фізичні особи-підприємці, тільки набуваючи рис інноваційності та ризикованості, може бути віднесений до малого підприємництва.

Моніторинг нормативних документів, що регулюють діяльність та організацію бухгалтерського обліку у малому бізнесі показав особливості в організації облікового процесу на малих підприємствах. Так, вони залежать від особливостей функціонування діяльності малих підприємств з позиції нормативного поля та інформаційних вимог користувачів облікової інформації, а також завдань бухгалтерського обліку.

Проведений аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників, що мають вплив на діяльність базового ФОП 2 групи. Визначено, що в останні роки, темпи зростання показників значущості ФОП в економіці України стають все менш помітними або характеризуються стагнацією. У сфері торгівлі сантехнікою та будматеріалами, за період 2016-2019 рр. частка ФОП у сукупному обсязі реалізованої продукції зменшилася на 3,4% (з 20,1% до 16,7%), у загальній кількості зайнятих працівників – на 2,6% (з 53,0% до 50,4%), у кількості суб'єктів господарювання – на 4,0% (з 81,2% до 77,2%).

У другому розділі узагальнено методику та організацію обліку суб'єкта малого підприємництва (на прикладі базового ФОП). Висвітлено основні вимоги для кожної з груп платників єдиного податнику, обмеження щодо видів діяльності

для групи 2. В результаті встановлено, що роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах (це основний вид діяльності ФОП Близнюк В.М.) входить до переліку дозволених.

Висвітлено механізм обліку і оподаткування ФОП відповідно до чинного законодавства (звітність ФОП, форма книги обліку доходів, порядок її ведення). Відсутність бухгалтерського обліку (в т.ч. в частині документування) для цілей ефективного управління гальмує розвиток ФОП.

Для вдосконалення обліку ФОП запропоновано залучення хмарних технологій – сучасного інструментарію, який забезпечить мобільність, безпеку даних, економію ресурсів і коштів, надасть додаткові можливості розвитку ФОП.

В третьому розділі досліджено стан нормативно-правового регулювання контролю діяльності суб'єкта малого підприємництва в Україні. Встановлено, що для підприємця основними органами державного фінансового контролю виступають Державна податкова служба України (в частині додержання термінів та правильності подання звітності і сплати Єдиного податку) та Держпраці (в питаннях додержання законодавства про працю). Узагальнено механізм проведення та реагування на перевірки цих державних контролюючих органів.

Зокрема, для податкових органів класифіковано види перевірок і відповідні їм місце проведення, предмет перевірки, порядок проведення. Так перевірки можуть бути ініційовані, якщо ФОП не дотримується порядку розрахунків готівкою та розрахункових операцій; у ФОП повинні бути ліцензії, свідоцтва, у т. ч. на виробництво підакцизних товарів і торгівлю ними; існують питання щодо оформлення трудових договорів з працівниками.

При перевірках ФОП зі сторони Держпраці за результатами відвідування інспектор складає акт, а якщо виявить порушення законодавства про працю - припис із їх усунення зі строками на усунення й попередження про відповідальність за порушення законодавства. З'ясовано, що наслідками перевірки Держпраці можуть бути значні штрафи. При цьому якщо оштрафували і сплатили 50% розміру штрафу протягом 10 банківських днів із дати вручення постанови про

його накладення, постанова вважатиметься виконаною. Якщо не сплатите в 10-денний строк, доведеться платити всю суму штрафу.

Отже, контроль ФОП слід проводити вибірково, для цього повинні бути чітко формалізованими контрольні процедури, нормативна база й система контролю організовані на високому рівні.

Таким чином, виявлені недоліки в діяльності, обліку, фінансовому контролі базового ФОП (важкий фінансовий стан ФОП; карантинні обмеження; слабка структура управління; слабкий маркетинг; вузький асортимент продукції; відсутність реклами; не організований бухгалтерський облік та документування; відсутній внутрішній контроль) дозволили розробити заходи щодо удосконалення системи обліку та контролю діяльності ФОП. Вони мають як покращити виконання контрольних-облікових функцій суб'єкта малого підприємництва, так і забезпечити загальний розвиток, активізацію діяльності ФОП.

Встановлено, що недостатня розгалуженість системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю суб'єкта малого підприємництва призводить до порушення логічного взаємозв'язку між етапами процесу прийняття управлінських рішень – планування, облік, контроль, аналіз та регулювання. Для стабільного розвитку ФОП необхідно реалізовувати системний підхід до організації облікового процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З.С. Варналій. К.: Знання, 2001. – 277 с.
2. Кредісов В.А. Організаційно-економічні форми підприємництва та проблеми його розвитку/ В.А. Кредісов // Менеджмент. – 2008. №10. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Menedzhment/2008_10/kredisov.htm.
3. Довгальова О.В. Управління малим бізнесом : підручник / О.В. Довгальова, О.В. Балабенко: Донбас. нац. акад. буд-ва і архіт. – Макіївка; Донецьк: Цифрова типографія, 2011. – 298 с. - ISBN 978-617-599-001-8.
4. Говорушко Т.А. Малий бізнес : навч. посіб. / Т.А. Говорушко, О.І. Тимченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 200 с. - ISBN 966-364-253-X.
5. Говорушко Т.А. Ефективність розвитку малого підприємництва у харчовій промисловості в Україні: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.04 [Електронний ресурс] / Т.А. Говорушко; Нац. ун-т харч. технологій. — К., 2008. — 38 с. — укр. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2008/08gtahpu.zip>.
6. Генеза ринкової економіки: Терміни, поняття, персоналії. Укладачі: В.С. Іфтемчук і др. – К.: «Магнолія плюс», 2004. – 688 с.
7. Основи бізнесу : навч. посіб. / Я.С. Ларіна, С.В. Мочерний, В.М. Фомішина, С.І. Чоботар. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 384 с. - ISBN 978-966-580-283-9.
8. Шишкова Н.Л., Близнюк В. М. Бухгалтерський облік: зміни в цифрову епоху// Зб. матер. Всеукраїнської науково-практичної конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін» (м. Полтава, 22 жовтня 2020р.). / за ред. Пилипенко К.А. Полтава: ПДАА, 2020. – С.454-457.
9. Реверчук, С.К. Малий бізнес: методологія, теорія і практика / С.К. Реверчук. – К. : ІЗМН, 1996. – 192 с.
10. Стасюк О.М. Теоретичне обґрунтування економічної сутності малого бізнесу та його критеріїв // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/natural/nvnu/ekonomika/2010_5/R1/Stasyuk.pdf.

11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс]: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999р. (редакція від 16.11.2018, підстава 2545-VIII). – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

12. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]: закон України від 02 грудня 2010р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

13. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: закон України від 16 січня 2003 року, № 436-IV (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

14. П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України 25.02.2000 № 39 (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>

15. Методичні рекомендації із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України 15.06.2011 N 720 (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0720201-11#Text>

16. Про забезпечення реалізації статті 10 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2000 р. № 1336. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1336-2000-п;>

17. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів : Постанова Кабінету міністрів України від 15.06.2006 р. № 833. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/833-2006-п;>

18. Про інвентаризацію активів та зобов'язань : Положення від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14;>

19. Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-п;>

20. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів : Наказ від 21.06.1996 р. № 193. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN349.html

21. Про затвердження форм книги обліку доходів і книги обліку доходів і витрат та порядків їх ведення. Наказ Міністерства фінансів України від 19.06.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0800-15#Text>.

22. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс]: Закон України № 4618-VI від 22.03.2012р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

23. Солованюк, С. М. Спрощена система малого бізнесу в Україні / С. М. Солованюк // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». – 2017. – № 2 (24), 2 т. – С. 126–129.

24. Пивоваров, М. Г. Розширення інтеграції промисловості з інституцією малого і середнього підприємництва України / М. Г. Пивоваров, О. С. Хижняк // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2017. – № 4/5. – С. 84–89.

25. Закон України № 4448-VI «Про особливості здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності щодо фізичних осіб - підприємців та юридичних осіб, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності»

26. Ковальчук, І. С. Аналіз рівня оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / І. С. Ковальчук. // Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». – 2017. – № 5. – С. 29-35. – Режим доступу: <https://modecon.mnau.edu.ua/taxation-analysis-of-small-enterprise-subsidiaries-in-ukraine/>

27. Лещенко, Р. М. Напрямки вдосконалення оподаткування малого підприємництва: євроінтеграційний аспект / Р. М. Лещенко, А. А. Наум // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Вип. 43. Т. 2. – С. 72–75.

28. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу: монографія / Т.А. Гоголь. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014. – 384 с.

29. Фабіянська В.Ю. Сутність організації бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Ю.В. Фабіянська. – Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2014. – Вип. 19. Ч. 2. – С. 214-222. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm

30. Труш Ю.Т. Організація обліку. Частина 1. Основи організації обліку: навч. посіб. / Труш Ю.Т., Король Г.О., Потрус Н.П.. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. – 69 с.

31. Кучер С.В. Особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого та середнього бізнесу: обліково-аналітичний аспект / С.В. Кучер // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. Випуск 9-1. – Ч. 1. – С. 208-211

32. Кузьома В.В. Актуальні аспекти організації обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва [Електронний ресурс] / В.В. Кузьома // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Випуск №2. – С. 1334-1337. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/279.pdf>

33. Валькова Н.В. Переваги та недоліки впровадження автоматизованої системи ведення обліку в Україні / Н.В. Валькова, А.Ю. Данілкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/uk/economy/accounting-and-auditing/3196-valkova-hb-danlkova-alo>

34. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку / Л. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №10. – С. 17-22

35. Яцко М.В. Удосконалення системи розкриття інформації шляхом формування внутрішніх регламентів підприємства [Електронний ресурс] / М.В. Яцко, Л.Б. Яцко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2015. – Вип 2 (46). – С. 383-387. – Режим доступу: http://www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/46/1/46_67.pdf

36. Деякі питання здійснення державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю. Постанова Кабінету міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 823. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/823-2019-%D0%BF#Text>.

37. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент. 2-ге вид.: Підручник. - Київ: Центр учбової літератури, 2009.-520 с. Г.О. Крамаренко: Фінансовий менеджмент (навчальний посібник) 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://pidruchniki.com/1580011943608/finansii/finansoviy_analiz_diyalnosti_pidpriyemstva

38. Яцишин Н. Методика аналізу фінансового стану підприємства // Економічний аналіз. - 2012. - Т. 10(4). - С. 439-445.

39. Мартиненко В. П., Климаш Н. І., Багацька К. В, Дем'яненко І. В. Фінансовий менеджмент. за заг. ред. Говорушко Т.А. - Львів "Магнолія 2006", 2014. - 344с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://pidruchniki.com/1628041464623/finansii/finansoviy_analiz_diyalnosti_pidpriyemstva

40. Лаврова Ю. В. Маркетинг: навч. посіб. [Для студ. вищ. навч. закладів] - Харків: Вид-во ХНАДУ, 2012. - 201 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/KL_Marketing_2012L_2.pdf

41. Федосова Т. В. Бухгалтерський облік: Конспект лекцій. Таганрог: ТТІ ПФУ, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aup.ru/books/m176/>

42. Брітченко І. Г., Князевич А. О. Контролінг: навч. посіб. – Рівне: Волинські обереги, 2015. – 280 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://pidruchniki.com/component/option,com_jdownloads/Itemid,999999/catpid,1053/task,view.annotation/

43. Гуцаленко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль. [текст] : навч. посіб. / Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук - К. : "Центр учбової літератури", 2014. - 496 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://pidruchniki.com/component/option,com_jdownloads/Itemid

44. Ковальов В. В. Введення в фінансовий менеджмент. - М.: Фінанси і статистика, 1999. - 768 с [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/1024/Tytenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

45. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. - 8-ме вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2009. - 912 с.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dt-kt.net/books/book-13/>

46. Безруких П.С. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник. - 4-е изд., Перероб. і доп. - М.: Бухгалтерський облік, 2002. – 719с.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/1310429/>

47. Грещак М. Г., Колот В. М., Наливайко А. П., Покропивний С. Ф., Сай В. М., Соболев С. М., Федонін О. С., Швиданенко Г. О. Економіка підприємства: Підручник/ За ред. С. Ф. Покропивного. — К.: КНЕУ, — 1999. — 295 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studbase.com/books/15/23>

48. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік [текст] : навч. посіб. / І. Б. Садовська, С 14 Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська. - К. : "Центр учбової літератури", 2013. - 688 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://pidruchniki.com/1635031853207/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/buhgalterskiy_oblik

49. Борисов А. Б. Великий економічний словник / [скл. А. Борисов та ін.]. – М.: Книжковий Світ, 2004. – 895 с.

50. Казакова Н. А. Аудит: підручник для середньої професійної освіти / Н. А. Казакова [та ін.]; під загальною редакцією Н. А. Казакової. - 3-е вид., Перероб. і доп. - Москва: Видавництво Юрайт, 2018. - 409 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/26074/audit_ta_buhoblik/audit

51. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту : Навч. посібник/ Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча.- К.: Каравела, 2004.- 568 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://pidruchniki.com/1584072011764/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/organizatsiya_i_metodika_auditu

52. Утенкова К. О. Аудит: Навчальний посібник. - К.: Алерта, 2011. - 408 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://pidruchniki.com/1409062142163/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/audit

53. Немченко В. В. Аудит. (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту). / За ред. проф. Немченко В. В., Редько О. Ю., Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 540 с.

Додатки

Додаток А

Зміни в нормативному врегулюванні у 2020 році для суб'єктів малого підприємництва

До змін	З урахуванням змін, унесених Наказом № 226	Примітки
П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»		
Для суб'єктів малого підприємництва і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, форма і порядок складання яких визначаються П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затвердженим Наказом № 39	Для мікропідприємств, малих підприємств, непідприємницьких товариств, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та підприємств, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат, встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, форма і порядок складання яких визначаються П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», затвердженим Наказом № 39	Зазначені підприємства можуть самостійно визначати доцільність складання фінансової звітності за формами, наведеними в цьому П(С)БО
П(С)БО 25		
П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»	П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»	Відповідно до вимог Директиви 2013/34/ЄС
Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (1-м, 2-м)	Фінансова звітність малого підприємства (1-м, 2-м)	Фінансовий звіт малого підприємства подають: <ul style="list-style-type: none"> Ø малі підприємства – юридичні особи, які визнані такими відповідно до Закону № 996 (крім тих, яким відповідно до податкового законодавства надано дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів та витрат); Ø представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності
Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (1-мс, 2-мс)	Фінансова звітність мікропідприємства (1-мс, 2-мс)	Фінансовий звіт мікропідприємства подають: <ul style="list-style-type: none"> Ø мікропідприємства – юридичні особи, які визнані такими відповідно до Закону № 996; Ø підприємства, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат

		Відповідно до податкового законодавства; Ø невідприємницькі (неприбуткові) товариства
Зміни, унесені до форми № 1-м*		
—	Нематеріальні активи (ряд. 1000)	Наводиться сума залишкової вартості (ряд. 1001 – ряд. 1002), яка включається в підсумок балансу
—	Первісна вартість (ряд. 1001)	Наводиться сума первісної вартості нематеріальних активів (крім гудвілу) (визначається згідно з П(С)БО 8)**
—	Накопичена амортизація (ряд. 1002)	Сума амортизації об'єкта нематеріальних активів з початку його корисного використання (П(С)БО 8)***
<p>* Унесені зміни відповідають нормам ст. 14 Директиви 2013/34/ЄС, якою передбачено, що малим підприємствам дозволяється складати скорочений балансовий звіт, у якому відображаються лише статті, пронумеровані в додатках до Директиви III та IV літерами і римськими цифрами, у тому числі вимагається розкриття інформації про нематеріальні активи підприємства.</p> <p>** Якщо малі підприємства використовують МСФЗ для МСП (для малих та середніх підприємств), то вони позбавляються права на подання скороченої фінзвітності та подають її в повному складі (п. 3.17.): Звіт про фінансовий стан; або єдиний Звіт про сукупний дохід, або окремий Звіт про прибутки та збитки; Звіт про зміни у власному капіталі; Звіт про рух грошових коштів; примітки, що містять стисле викладення облікової політики та іншу пояснювальну інформацію. Якщо малі підприємства використовують МСФЗ для МСП, то це необхідно відобразити в наказі про облікову політику підприємства з обґрунтуванням причин використання МСФЗ. У разі застосування МСФЗ для МСП малі підприємства повинні складати звітність за П(С)БО 1.</p> <p>*** У Директиві 2013/34/ЄС не зустрічається поняття «амортизація». Замість нього використовується поняття «коригування вартості», а саме: «Ціну придбання або вартість виготовлення чи переоцінену вартість активів з обмеженим строком корисного використання слід зменшувати шляхом коригувань вартості, розрахованих з метою систематичного списання вартості таких активів протягом строку їх корисного використання».</p>		
Підприємства, що застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності		
З метою складання фінансової звітності визнають доходи і витрати за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (був п. 10 П(С)БО 25)	З метою складання фінансової звітності визнають доходи і витрати за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (став п. 9 П(С)БО 25)	Уточнено формулювання та змінено номер пункту без зміни суті
Застосування спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку, затвердженого наказом Мінфіну від 19.04.01 р. № 186 (далі – Наказ № 186)		
Спрощений План рахунків застосовують у разі складання підприємствами фінансової звітності відповідно до П(С)БО 25	Спрощений План рахунків застосовують у разі складання підприємствами фінансової звітності відповідно до П(С)БО	Унесено уточнення до п. 2 Наказу № 186, а саме зазначено, які підприємства мають право застосовувати спрощений план рахунків:

«Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»	25 «Спрощена фінансова звітність»	мікропідприємства, малі підприємства, непідприємницькі товариства, підприємства, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат, а також представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, затверджена наказом Мінфіну від 30.11.99 р. № 291		
Рахунки класу 9 «Витрати діяльності» ведуться всіма підприємствами, крім суб'єктів малого підприємництва, а також інших організацій, діяльність яких не спрямована на ведення комерційної діяльності (вилучено), з відкриттям за власним рішенням рахунків класу 8 «Витрати за елементами»	Рахунки класу 9 «Витрати діяльності» ведуться всіма підприємствами з відкриттям за власним рішенням рахунків класу 8 «Витрати за елементами»	Усі підприємства зобов'язані вести рахунки класу 9
* Терміни та порядок подання фінансової звітності до органів статистики і ДФС не змінилися.		

**ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Підприємство ФОП Близнюк В.М.
 Територія
 Організаційно-правова форма господарювання
 Вид економічної діяльності
 Середня кількість працівників
 Одиниця виміру : тис. грн. з одним десятковим знаком
 Адреса

Дата (рік, місяць, число)
 за ЄДРПОУ
 за КОАТУУ
 за КОПФГ
 за КВЕД

Коди		
2020	01	01
32744984		
5610100000		
111		
35.30		

**1. Баланс на "31" грудня 20__ р.
Форма № 1-м**

Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	--	--
Основні засоби:	1010	7180.1	6368.5
первісна вартість	1011	17543.4	17330.5
знос	1012	(10363.3)	(10962.0)
Довгострокові біологічні активи	1020	--	--
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	--	--
Інші необоротні активи	1090	--	--
Усього за розділом I	1095	7180.1	6368.5
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	--	--
у тому числі готова продукція	1103	--	--
Поточні біологічні активи	1110	--	--
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	673.3	502.6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.2	0.3
у тому числі з податку на прибуток	1136	--	--
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	112.9	27.0
Поточні фінансові інвестиції	1160	--	--
Гроші та їх еквіваленти	1165	211.6	818.4
Витрати майбутніх періодів	1170	22.3	24.6
Інші оборотні активи	1190	59.7	49.9
Усього за розділом II	1195	1080.0	1422.8
III. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	1200	--	--
Баланс	1300	8260.1	7791.3

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	267.5	267.5
Додатковий капітал	1410	6498.1	5955.4
Резервний капітал	1415	--	--
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	155.3	215.2
Неоплачений капітал	1425	(--)	(--)
Усього за розділом I	1495	6920.9	6438.1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	89.8	89.8
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	300.0	--
Поточна кредиторська заборгованість за : довгостроковими зобов'язаннями	1610	--	--
за товари, роботи, послуги	1615	657.8	966.8
розрахунками з бюджетом	1620	252.7	273.9
у тому числі з податку на прибуток	1621	59.1	12.1
розрахунками зі страхування	1625	0.7	--
розрахунками з оплати праці	1630	5.4	--
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	32.8	22.7
Усього за розділом III	1695	1249.4	1263.4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700	--	--
Баланс	1900	8260.1	7791.3

д/н

2. ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ
за рік 2019 рік

Форма N 2-м
Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	13618.9	13270.3
Інші операційні доходи	2120	1157.9	1063.7
Інші доходи	2240	482.1	709.3
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	15258.9	15043.3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(11542.9)	(12461.3)
Інші операційні витрати	2180	(3486.3)	(2225.7)
Інші витрати	2270	(156.6)	(293.9)
Разом витрати (2050 + 2180+ 2270)	2285	(15185.8)	(14980.9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	73.1	62.4
Податок на прибуток	2300	(13.2)	(60.2)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	59.9	2.2

д/н

Голова правління

_____
(підпис)

Головний бухгалтер

_____
(підпис)

Податки і збори, що сплачуються / не сплачуються єдиноподатниками

Податки і збори в Україні	
не сплачують	зобов'язані сплачувати
ПДФО і ВЗ	
ФОП-єдиноподатники не сплачують ПДФО і ВЗ у частині доходів, отриманих від господарської діяльності й обкладених єдиним податком	Сплачуються ПДФО і ВЗ у частині «громадянських» доходів ФОП (наприклад, при отриманні дивідендів, роялті, доходів від продажу нерухомості тощо)
	Єдиноподатники будь-якої групи повинні виконувати функції податкового агента (утримувати ПДФО і ВЗ, подавати Податковий розрахунок за формою № 1 ДФ) у разі нарахування доходів фізособам, які перебувають з ними в трудових або цивільно-правових відносинах*
ПДВ за операціями з місцем постачання на митній території України	
Звільнення від обкладення ПДВ поширюється на єдиноподатників: - груп 1 і 2; - групи 3, які обрали ставку єдиного податку 5 %	Звільнення від обкладення ПДВ не поширюється на єдиноподатників групи 3, які обрали ставку єдиного податку 3 %
	При отриманні від нерезидента оподатковуваних послуг з місцем їх постачання на митній території України єдиноподатник повинен сплатити ПДВ і подати відповідну звітність згідно зі ст. 208 ПКУ
«Імпортний» ПДВ	
«Імпортний» ПДВ не сплачується при ввезенні: 1) пільгових товарів; 2) товарів в обсязі, звільненому від оподаткування	«Імпортний» ПДВ сплачується при ввезенні на митну територію України оподатковуваних ПДВ товарів в обсязі, який підлягає оподаткуванню
Податок на майно	
Податок на майно в частині земельного податку за земельні ділянки, які використовуються для здійснення господарської діяльності	Орендна плата за землі державної та комунальної власності
	Земельний податок за земельні ділянки, які єдиноподатники не використовують для здійснення господарської діяльності
	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки

	Транспортний податок
Податок на доходи нерезидента	
Не сплачують «нерезидентський» податок при: - перерахуванні нерезиденту-юрособі виручки від реалізації ним товарів, виконання робіт, надання послуг (п.п. «й» п.п. 141.4.1 ПКУ); - виплаті доходів фізособам-нерезидентам	Сплачують при виплаті доходів, перелічених у п.п. 141.4.1 ПКУ, із джерелом їх походження в Україні на користь нерезидента-юрособи (крім винятків, наведених у графі ліворуч)
ЄСВ	
Підприємці-єдиноподатники звільняються від сплати ЄСВ «за себе», якщо вони є пенсіонерами за віком або особами з інвалідністю, або досягли віку, встановленого ст. 26 Закону № 1058, і отримують згідно із законом пенсію або соціальну допомогу. Такі особи можуть бути платниками ЄСВ на добровільних засадах	Єдиноподатники сплачують ЄСВ у порядку, передбаченому законодавством, крім деяких винятків (див. графу ліворуч)
Інші податки та збори	
-	Пенсійний збір з окремих видів господарських операцій
	Мито
	Державне мито
	Туристичний збір (як податкові агенти)
	Збір за місяць для паркування транспортних засобів
	Акцизний податок
	Екологічний податок
	Рентна плата (за спеціальне використання води, за користування надрами у цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, тощо)

Дохід єдиноподатників за видами і джерелами надходження

Вид надходження	Порядок включення в дохід норма ПКУ або позиція ДПСУ
ДОХІД У ГРОШОВІЙ ФОРМІ	
Дохід від продажу продукції (товарів, робіт, послуг)	Включається в дохід (п. 292.1 ПКУ)
<p>Цікава ситуація, коли при проведенні безготівкових розрахунків за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги) банк із суми виручки утримує свою комісію за обслуговування. На наш погляд, визнати оподатковуваним доходом продавець-єдиноподатник повинен усю суму виручки, яка повинна була надійти від покупця, без вирахування комісії. Така ж думка викладена в листах ДФСУ від 16.10.2018 р. № 4435/Д/99-99-13-01-02-14/ІПК, ГУ ДФС у Львівській обл. від 20.02.2019 р. № 625/І/13.1-12/ІПК, ГУ ДФС у Волинській обл. від 29.07.2019 р. № 3546/ІПК/03-20-13-01-06, ГУ ДФС у м. Києві від 18.04.2019 р. № 1665/Х/26-15-13-06-12-ІПК.</p>	
Надходження за договорами доручення, комісії, транспортного експедирування або за агентськими договорами	Доходом є сума отриманої винагороди повіреного, комісіонера, агента (п. 292.4 ПКУ). При цьому податківці вимагають відображати в Книзі обліку доходів (Книзі обліку доходів і витрат) усю суму коштів, що надійшли, а в декларації — тільки суму винагороди (див. листи ДФСУ від 22.01.2018 р. № 250/Б/99-99-13-01-02-14/ІПК і від 11.05.2018 р. № 2101/Д/99-99-14-05-01-14/ІПК, роз'яснення з підкатегорії 107.07 БЗ)
<p>При цьому транзитні кошти податківці рекомендують виключити з доходів, відобразивши їх у графі 3 Книги (див. лист ДФСУ від 25.05.2018 р. № 2337/Б/99-99-13-01-02-14/ІПК). Іншим цілком прийнятним, на наш погляд, варіантом буде показати таку транзитну суму в наступному рядку Книги зі знаком «мінус».</p> <p>Важливо! За ситуації, коли єдиноподатник виступає комітентом, дохід у нього виникає на дату надходження грошових коштів від комісіонера (а не, скажімо, у момент отримання грошових коштів комісіонером від покупців). При цьому рекомендуємо уникати ситуації, коли посередник-комісіонер утримує свою винагороду з належної комітенту-єдиноподатнику виручки (внаслідок чого на поточний рахунок комітента надходить вже зменшена, з урахуванням утриманої винагороди, сума коштів). Така ситуація небажана передусім тому, що в цьому випадку єдиноподатником-комітентом буде здійснено негрошовий розрахунок (у частині винагороди комісіонера) з усіма наслідками, що з цього випливають (див. табл. 1.11).</p>	
Орендна плата	Включається в дохід (п. 292.1 ПКУ)
<p>У складі доходу відображається також орендна плата, отримана від здавання приміщення в суборенду.</p> <p>Зверніть увагу: податківці вимагають включати в дохід не лише орендну плату, але й гарантійний платіж за договором оренди. При цьому в разі повернення єдиноподатником гарантійного платежу після закінчення дії договору оренди відкоригувати (зменшити) дохід вони не дозволяють, оскільки такі суми не є авансом</p>	

або передоплатою за товари (роботи, послуги) (див. роз'яснення в підкатегорії 107.04 БЗ). Про отримання гарантійного платежу ФОП-єдиноподатником див. у «Податки та бухгалтерський облік», 2017, № 99, с. 46.	
Відшкодування орендарем комунальних платежів окремо від орендної плати	Повністю включається в дохід (див. підкатегорію 107.04 БЗ)
У ФОП — єдиноподатника групи 2 (орендодавця) можливість відшкодування комунальних платежів орендарем окремо від орендної плати рекомендуємо чітко прописати в договорі оренди. В іншому випадку податківці вважатимуть таку суму доходом, отриманим від виду діяльності, не зазначеного в Реєстрі ЄП. Окрім іншого, це призведе до оподаткування зазначеної суми єдиним податком за ставкою 15 % відповідно до п. 293.4 ПКУ.	
Суми ПДВ	Не включаються в дохід (п.п. 1 п. 292.11 ПКУ)
Це стосується єдиноподатників групи 3, які є платниками ПДВ (тобто на ставці 3 %). Причому, на нашу думку, сума ПДВ не включається в дохід таких ФОП не лише при отриманні ПДВ у складі оплати, але також і в разі визнання доходу від списання кредиторської заборгованості.	
Дохід від продажу власних цінних паперів (корпоративних прав)	В «єдиноподатковий» дохід не включається. Інвестиційний прибуток від продажу цінних паперів (як «громадянський» дохід) оподатковують за правилами, встановленими п. 170.2 ПКУ (див. підкатегорію 107.03 БЗ)
Нагадаємо: діяльність з продажу єдиноподатником цінних паперів і корпоративних прав в інтересах третіх осіб податківці розцінюють як фінансове посередництво, яким займатися платникам єдиного податку заборонено згідно з п.п. 6 п.п. 291.5.1 ПКУ (див. «1.1. Єдиний податок: основні правила» цього номера). Тому підприємцям-єдиноподатникам від здійснення такої діяльності варто утриматися.	
Кошти, перераховані з одного підприємницького рахунку на інший	Не включаються в доходи підприємця, оскільки такі кошти вже відображені у складі доходів (див. підкатегорію 107.04 БЗ)
Внесення власних грошових коштів на поточний підприємницький рахунок	Раніше податківці однозначно вимагали включати такі надходження в «єдиноподатковий» дохід. Виняток робили тільки для внесення на поточний підприємницький рахунок раніше отриманої готівкової виручки від продажу товарів (робіт, послуг), яка вже була відображена в Книзі обліку доходів (і витрат) при її отриманні (див. УПК № 1183). Проте зараз вони висловлюються менш категорично. Так, з роз'яснення в підкатегорії 107.04 БЗ випливає, що кожен випадок внесення грошових коштів на поточний рахунок підприємця потрібно розглядати окремо і визначати необхідність їх віднесення в дохід залежно від походження таких грошових коштів. Для цього фіскали рекомендують звертатися в органи ДПСУ за отриманням індивідуальної податкової консультації

<p>З юридичної точки зору внесення власних коштів взагалі не повинне розглядатися як операція, що призводить до виникнення доходу, адже тут немає «зовнішнього» грошового надходження. Відбувається рух коштів «усередині» однієї особи. Проте, щоб убезпечити себе, все ж краще отримайте індивідуальну податкову консультацію із цього питання.</p>	
<p>Кошти, видані на відрядження, яке не відбулося, повернені на банківський рахунок ФОП</p>	<p>Податківці в консультації, наведеній у підкатегорії 107.04 БЗ, вимагають включати такі кошти в «єдиноподатковий» дохід підприємця</p>
<p>Ми з такою позицією не згодні. Адже, по суті, підприємцеві повертаються його ж грошові кошти, які не були використані за призначенням підзвітною йому особою. Тобто, як і в попередній ситуації, немає «зовнішнього» надходження грошових коштів. А отже, немає і підстав говорити про дохід.</p>	
<p>Кошти, перераховані на поточний рахунок єдиноподатника з його депозитного рахунку</p>	<p>Не є доходом підприємця-єдиноподатника за умови, що зазначені кошти в періоді їх отримання були включені в «єдиноподатковий» дохід (див. підкатегорію 107.04 БЗ)</p>
<p>На нашу думку, як і у випадку з внесенням власних коштів на підприємницький рахунок, зарахування грошей з депозитного рахунку не повинно розглядатися як «єдиноподатковий» дохід без будь-яких умов (детальніше див. «Податки та бухгалтерський облік», 2016, № 103, с. 24).</p>	
<p>Грошові кошти, які були перераховані іншій особі, але повернулися на рахунок єдиноподатника у зв'язку з помилкою в банківських реквізитах</p>	<p>Не враховуються у складі доходів за наявності документального підтвердження їх помилкового перерахування і повернення (див. підкатегорію 107.04 БЗ)</p>
<p>Дохід, отриманий в іноземній валюті</p>	<p>Дохід, виражений в іноземній валюті, перераховують у гривні за курсом НБУ на дату отримання такого доходу (п. 292.5 ПКУ), тобто на дату зарахування на валютний (не на розподільчий!) рахунок підприємця</p>
<p>При подальшому продажу іноземної валюти, на наш погляд, підприємець-єдиноподатник повинен включити до складу своїх доходів додатну різницю між сумою коштів, отриманих від продажу такої валюти, і сумою «єдиноподаткового» доходу, яку він раніше відобразив при надходженні такої валюти (за курсом НБУ). Причому, якщо гривня від продажу іноземної валюти надходить на поточний рахунок за мінусом комісії банку, з метою оподаткування єдиним податком суму, що надійшла, слід збільшити на суму утриманої винагороди. Водночас фіскалі висловлюються ліберальніше із цього питання. На їхню думку, додатна різниця від продажу банком іноземної валюти за дорученням ФОП не є його «єдиноподатковим» доходом (див. підкатегорію 107.04 БЗ).</p>	
<p>Курсові різниці при перерахунку валюти, що знаходиться на поточному рахунку на кінець звітного періоду</p>	<p>Перерахунок іноземної валюти, яка на дату закінчення звітного періоду обліковується на поточному рахунку ФОП-єдиноподатника, не здійснюється (див. підкатегорію 107.04 БЗ). А отже, підстав для відображення «єдиноподаткового» доходу не виникає</p>

Кошти, що надходять єдиноподатнику-покупцю від продавця за повернений товар	У дохід не включаються (п.п. 5 п. 292.11 ПКУ)
Не включаються в дохід і грошові кошти (по суті, переплата), які повертаються єдиноподатнику продавцем після зменшення вартості поставленого неякісного товару (детальніше див. «Податки та бухгалтерський облік», 2017, № 80, с. 30).	
Кошти, виплачені єдиноподатником-продавцем покупцеві за повернений товар	Не включаються в дохід (п.п. 5 п. 292.11 ПКУ). Мається на увазі, що ці суми виключаються (тобто віднімаються) з доходу єдиноподатника. Адже при продажу товару сума грошових коштів, отриманих від покупця, потрапила в доходи єдиноподатника. А отже, при поверненні покупцю грошей сума відображеного доходу підлягає зменшенню
Згідно з п.п. 5 п. 292.11 ПКУ зменшення доходу можливе, якщо повернення грошей відбувається при поверненні товарів, розірванні договору або за листом-заявою про повернення коштів. Зверніть увагу: якщо отримання грошей і їх повернення здійснюються в одному періоді, то дохід в «єдиноподатковій» декларації не показують. Якщо ж повернення грошей відбувається в наступних періодах, то в декларації за період, у якому ФОП-спрошенець повернув гроші (аванс), слід відобразити скоригований дохід, тобто зменшений на повернену суму (див. лист ДФСУ від 08.11.2017 р. № 2551/К/99-99-13-01-02-14/ІПК, роз'яснення з підкатегорії 107.08 БЗ).	
Дохід від продажу основних засобів (далі — ОЗ)	Не включаються в «єдиноподатковий» дохід доходи від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить фізособі на праві власності і використовується в її господарській діяльності (п.п. 1 п. 292.1 ПКУ)
Дохід від продажу земельних ділянок	
На наш погляд, до складу «єдиноподаткових» доходів ФОП не включається дохід від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить фізособі на праві власності і при цьому реєструється на неї відповідним чином (транспортні засоби, нерухомість тощо). Такі доходи слід вважати «громадянськими» доходами фізособи, що підлягають оподаткуванню відповідно до норм ст. 172 і 173 ПКУ. Дохід від реалізації інших об'єктів, які можна ідентифікувати як ОЗ, на нашу думку, прирівнюється до продажу товарів з включенням у «єдиноподатковий» дохід.	
Повернений єдиноподатнику завдаток	Не включається в «єдиноподатковий» дохід (див. роз'яснення в підкатегорії 107.04 БЗ)
Кошти поверненої єдиноподатнику фіндопомоги, раніше наданої ним іншому суб'єкту	Фіскали вважають (див. підкатегорію 107.04 БЗ), що надання поворотної фінансової допомоги є порушенням умов перебування ФОП-єдиноподатників на спрощеній системі оподаткування, оскільки така діяльність вважається фінансовим посередництвом і заборонена ним відповідно до п.п. 6 п.п. 291.5.1 ПКУ. При цьому вони вимагають включити суму поверненої фіндопомоги до складу «єдиноподаткових» доходів і оподаткувати її за ставкою 15 %

<p>На нашу думку, надання поворотної фіндопомоги за рахунок власних коштів не може вважатися фінансовим посередництвом(детальніше див. «1.1. Єдиний податок: основні правила» цього номера). Примітно, що раніше податківці погоджувалися із цим (див. лист ДПСУ від 11.02.2013 р. № 1990/6/17-1216). Крім того, юрособам-єдиноподатникам вони і нині дозволяють надавати поворотну фіндопомогу і не включати при поверненні її суму до складу доходів (див. підкатегорію 108.01.02 БЗ).</p>	
<p>Безповоротна фіндопомога, отримана грошовими коштами</p>	<p>Не включається в дохід ФОП-єдиноподатника, оскільки таке грошове надходження не пов'язане зі здійсненням господарської діяльності підприємця (див. роз'яснення в підкатегорії 107.04 БЗ). При цьому таку суму включають у «громадянські» доходи фізособи й оподатковують ПДФО і ВЗ у загальному порядку (див. роз'яснення фахівця податкового органу в «Податки та бухгалтерський облік», 2017, № 65, с. 17)</p>
<p>Поворотна фінансова допомога, отримана і повернена єдиноподатником протягом 12 календарних місяців із дня її отримання</p>	<p>Не включається в дохід (п.п. 3 п. 292.11 ПКУ)</p>
<p>Поворотна фінансова допомога, отримана і не повернена єдиноподатником протягом 12 календарних місяців із дня отримання</p>	<p>Включається в дохід (п.п. 3 п. 292.11 ПКУ). Це правило поширюється і на випадок, коли фіндопомога була отримана під час перебування підприємця на загальній системі оподаткування, залишається не поверненою ним протягом 12 календарних місяців із дня її отримання і строк повернення такої фіндопомоги припадає на період перебування на єдиному податку (див. роз'яснення в підкатегорії 107.04 БЗ)</p>
<p>Поворотна фінансова допомога включається в доходи того звітного періоду (кварталу або року), на який припадає перший день перевищення 12-місячного строку (див. роз'яснення з підкатегорії 107.04 БЗ). У разі повернення коштів надалі дохід не коригується.</p>	
<p>Кредити</p>	<p>У дохід єдиноподатника не включаються (п.п. 3 п. 292.11 ПКУ)</p>
<p>Відсотки, отримані від банку (за депозитом, поточним рахунком тощо)</p>	<p>Не включаються в дохід єдиноподатника (п.п. 1 п. 292.1 ПКУ)</p>
<p>Оподатковуються ПДФО і ВЗ за «громадянськими» правилами згідно з п. 170.4 ПКУ.</p>	
<p>Роялті</p>	<p>Не включаються в дохід ФОП-єдиноподатника (п.п. 1 п. 292.1 ПКУ)</p>
<p>Їх оподатковують як «громадянські» доходи згідно з п. 170.3 ПКУ.</p>	
<p>Дивіденди</p>	<p>Не включаються в дохід ФОП-єдиноподатника (п.п. 1 п. 292.1 ПКУ)</p>

Їх оподатковують як «громадянські» доходи відповідно до п. 170.5 ПКУ.	
Страхові виплати і відшкодування	Не включаються в дохід підприємця-єдиноподатника (п.п. 1 п. 292.1 ПКУ)
Ці доходи оподатковують за «громадянськими» правилами.	
Дотації із центру зайнятості, допомога по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах, компенсація роботодавцям частини сплачуваного ЄСВ, виплати чорнобильцям тощо, які надійшли на поточний рахунок підприємця	Не включаються в дохід (п.п. 4 п. 292.11 ПКУ)
Сума допомоги по тимчасовій непрацездатності з Фонду соціального страхування, яка виплачується самому ФОП-єдиноподатнику на підставі лікарняного, не є доходом єдиноподатника, але оподатковується як «громадянські» доходи (див., зокрема, листи ДФСУ від 20.07.2018 р. № 3214/Р/99-99-13-02-03-14/ІПК і від 19.12.2017 р. № 3040/Ч/99-99-13-02-03-14/ІПК).	
Помилково зараховані на рахунок єдиноподатника кошти, повернені в тому ж звітному (податковому) періоді	За наявності письмового пояснення банку (суб'єкта господарювання) про помилкове зарахування коштів їх суму єдиноподатник (неналежний одержувач) не включає до складу своїх доходів (див. підкатегорію 107.04 БЗ)
Помилково зараховані на рахунок єдиноподатника кошти, повернені в наступному звітному (податковому) періоді	На думку податківців (див. підкатегорію 107.04 БЗ), у періоді надходження кошти включаються в дохід, а в періоді, коли гроші будуть повернені, здійснюється перерахунок доходу. При цьому обов'язковою є наявність документів, що підтверджують помилкове зарахування, зокрема письмового пояснення банку або суб'єкта господарювання
На нашу думку, і в цьому випадку помилково зараховані кошти в доходи не включаються, адже фактично вони будуть повернені. Відповідно доходу в підприємця бути не повинно.	
Суми надмірно сплачених податків і зборів, а також ЄСВ, що повертаються єдиноподатнику з бюджетів або державних цільових фондів	У дохід не включаються (п.п. 9 п. 292.11 ПКУ)
Кошти, отримані у звітному періоді за рішенням суду як компенсація	Не включаються в дохід при визначенні обсягу доходу, що надає право підприємцю зареєструватися єдиноподатником та/або перебувати на спрощеній

(відшкодування) за минулі звітні періоди	системі в наступному податковому (звітному) періоді (п. 292.15 ПКУ, роз'яснення з підкатегорії 107.04 БЗ)
<p>В п. 292.15 ПКУ йдеться тільки про те, що компенсація, отримана за рішенням суду, не враховується при визначенні доходу, що дає право перейти та/або перебувати на спрощеній системі в наступному податковому періоді, а не про те, що цей дохід не включається до бази оподаткування єдиним податком. Іншими словами, якщо вся сума перевищення граничного доходу формується тільки за рахунок таких компенсацій, то ФОП не втрачає права використовувати спрощену систему. Проте, очевидно, оподатковувати таке перевищення йому все одно доведеться за підвищеною ставкою (п. 293.4 ПКУ). Якщо перевищення доходу немає, то кошти, отримані за рішенням суду, оподатковуються у звичайному порядку. Датою отримання доходу, на нашу думку, слід вважати дату фактичного надходження коштів (на виконання рішення суду).</p>	
Сума судового збору, сплачена єдиноподатником, яка відшкодовується йому третьою особою за рішенням суду	Згідно з роз'ясненням фіскалів (див. лист ДФСУ від 20.11.2015 р. № 24785/6/99-99-10-03-02-15 і консультацію в підкатегорії 107.04 БЗ) така сума включається в «єдиноподатковий» дохід. Але при цьому її не враховують для цілей визначення можливості переходу на спрощену систему оподаткування та/або перебування в лавах єдиноподатників у наступному звітному періоді
<p>Зазначимо: якщо повернення судового збору відбувається на підставі ст. 7 Закону № 3674 (наприклад, у зв'язку зі зменшенням суми позову), то така сума до складу доходу єдиноподатника потрапляти не повинна. Чому? Як зазначили податківці в згаданому вище листі, за своєю правовою природою така операція є поверненням передоплати за отримання послуг суду, а отже, підпадає під дію п.п. 5 п. 292.11 ПКУ.</p>	
ДОХІД У МАТЕРІАЛЬНІЙ І НЕМАТЕРІАЛЬНІЙ ФОРМАХ	
Сума кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності	В «єдиноподатковий» дохід включають тільки ФОП-єдиноподатники групи 3 на ставці 3 % (абзац третій п. 292.3 ПКУ)
<p>У зв'язку із застосуванням зазначеної норми зверніть увагу на такі нюанси:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На наш погляд, не повинна включатися в «єдиноподатковий» дохід заборгованість за одержаними авансами, оскільки ці суми вже були включені при їх отриманні до складу доходу ФОП. 2. Під дію абзацу третього п. 292.3 ПКУ підпадає в тому числі й кредиторська заборгованість, що виникла під час перебування ФОП на загальній системі оподаткування. 3. Сума списаної кредиторської заборгованості до складу доходів єдиноподатників повинна потрапити без урахування ПДВ, сплаченого у складі вартості раніше придбаних товарів (робіт, послуг). Підтвердженням цього висновку слугує і назва графи 6 «Сума кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності, без податку на додану вартість, грн., коп.» Книги обліку доходів і витрат. <p>В єдиноподатників — неплатників ПДВ сума простроченої кредиторської заборгованості має бути обкладена ПДФО і ВЗ відповідно до вимог п.п. 164.2.7 ПКУ.</p>	

Безоплатно отримані товари (роботи, послуги)	Включаються в дохід (абзац перший п. 292.3 ПКУ). Виняток — якщо товари (роботи, послуги) отримані безоплатно за усною домовленістю. У такому разі їх вартість не потрапляє в «єдиноподатковий» дохід ФОП і оподатковується як звичайні «громадянські» доходи (див. роз'яснення з підкатегорії 107.04 БЗ)
<p>Безоплатно отриманими податківці вважають також товари (роботи, послуги), за якими кредиторська заборгованість була списана за домовленістю сторін до закінчення строку позовної давності (див. роз'яснення в підкатегорії 107.04 БЗ).</p> <p>Будьте уважні: користування майном за договором позички податківці розцінюють як отримання безоплатної послуги і вимагають відображати дохід за звичайною ціною (див. роз'яснення в підкатегорії 107.04 БЗ).</p>	